

L&T palveluksessasi

Kohtaamme työssämme vuosittain miljoonia asiakkaita ja tarpeita. Palveluksessasi on tuhansia Lassila & Tikanojan ammattilaisia löytämässä oikeita ratkaisuja ja huolehtimassa, että voit keskittyä olennaiseen. Olemme läsnä – vuoden ympäri, joka päivä, kaiken aikaa.

L&T lyhyesti

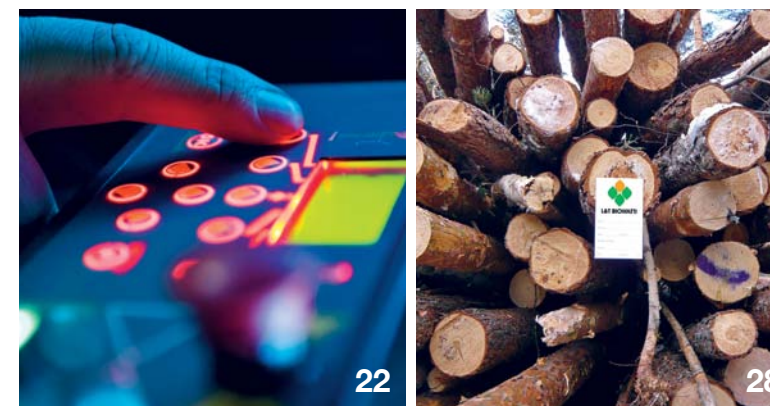
L&T on erikoistunut ympäristönhuoltoon sekä kiinteistöjen ja laitosten tuki- palveluihin. Yhtiö on merkittävä puupohjaisten biopolttoaineiden, kierrätyspolttoaineiden ja uusio- raaka-aineiden toimittaja. L&T toimii Suomessa, Ruotsissa, Latviassa ja Venäjällä ja työllistää 8 700 henkilöä. Liikevaihto vuonna 2010 oli 598 miljoonaa euroa. L&T on listattu NASDAQ OMX Helsingissä.

Avainluvut	2010	2009
Liikevaihto, milj. €	598,2	582,3
Liikevoitto, milj. €	40,2	50,3
Operatiivisen toiminnan liikevoitto, milj. €	45,5	51,3
Voitto ennen veroja, milj. €	36,0	45,0
Oman pääoman tuotto, % (ROE)	11,9	15,7
Sijoitetun pääoman tuotto, % (ROI)	11,6	14,5
Gearing, %	50,3	53,5
Omavaraisuusaste, %	46,5	44,1
Bruttoinvestoinnit, milj. €	39,3	44,9
Henkilöstö vuoden lopussa, koko- ja osa-aikaiset yhteensä	8 732	8 743
EVA, milj. €	10,1	16,5
Osakekohtainen tulos, € (EPS)	0,68	0,85
Liiketoiminnan rahavirta/osake, €	1,65	1,71
Osinko/osake, €	0,55*	0,55

* Hallituksen ehdotus

» Lue lisää sivulta 12.

» Tunnuslukujen laskentaperusteet ovat tilinpäätöksen sivulla 16.

L&T:n vuosikertomus uudistui. L&T:n vuoden 2010 vuosikertomus on julkaistu kaksiosaisena. Tämä yleisosa muodostaa yhdessä tilinpäätöksen kanssa L&T:n vuoden 2010 vuosikertomuksen. Tilinpäätös on liitetty tämän osion loppuun omaksi niteekseen.

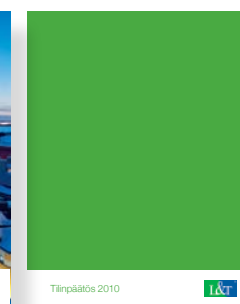
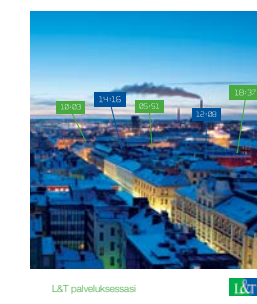
Sisältö

Vuosi 2010	
Palveluksessasi	2
L&T vuonna 2010	12
Toimitusjohtajan katsaus	14
Tavoitteet ja strategia	16
Toimintaympäristö	18

Toimialakatsaukset	
Toimialat lyhyesti	20
Ympäristöpalvelut.....	22
Siivous- ja käyttäjäpalvelut.....	24
Kiinteistöhoito.....	26
Uusiutuvat energialähteet.....	28

Yritysvastuu	
Yritysvastuu	30
Ympäristövastuu	33
Sosiaalinen vastuu	38

Hallinnointi	
Hallinnointiperiaatteet.....	42
Riskienhallinta	45
Hallitus.....	47
Johtoryhmä	48

Reijo, autonkuljettaja

Kierrätysyhteiskuntaa rakentamassa

Matkalla kohti Keravan kierrätyslaitosta täysi jätelasti kyydissä. L&T jalosti yli 180 000 tonnia jätettä uusioraaka-aineeksi vuonna 2010. L&T:n uudistettu kierrätyslaitos Keravalla on yksi Euroopan ympäristöystävällisimmistä ja nykyaikaisimmista laitoksista, joka ohjaa jopa 90 prosenttia jätemateriaaleista uudelleenkäytettäviksi. Kierrätyksen myönteiset ympäristövaikutukset ovat massapolttoon tai kaatopaikalle viemiseen verrattuna ylivoimaiset.

» Lue lisää toiminnastamme kierrätysyhteiskunnan hyväksi sivuilta 22 ja 33.

18:37

05:51

Enely, ekosiivoaja

Viihtyisiä ja ympäristöystävällisiä tiloja luomassa

Hyvin siivotussa tilassa viihdytään ja työskentely tehostuu. Siivouspalvelun rinnalle voidaan nivoa esimerkiksi kokoustilojen, vastaanoton ja puhelinvaihteen hoitamista. L&T:n siivoojista neljännes on saanut ympäristökoulutuksen, jonka ansiosta puhdistusaineiden käyttö tehostuu, ja siivoojat osaavat opastaa lajittelussa ja puuttua tuhlailevaan energiankulutukseen.

» Lue lisää ekologisesta siivouksesta sivuilta 24 ja 34.

Heikki, ekohuoltaja

Ekotehokkuutta edistämässä

Päivittäinen havainnointi auttaa löytämään energiatehokkuuden parannuskohteet. Vuonna 2010 L&T auttoi yli sataa asiakastaan vähentämään energiankulutusta L&T® Ekohuollon avulla. Kiinteistöjen energiatehokkuutta voidaan parantaa jopa viidenneksellä. Energiatehokas kiinteistöhoito on sekä taloudellinen että ekologinen ratkaisu: se säästää rahaa ja ympäristöä.

» Lue lisää kiinteistöhuollon ekokonsepteistamme sivuilta 26 ja 34.

10:03

12:08

Ari, kuljettaja

Vastaamassa tulevaisuuden energiahaasteisiin

Hakeauto kuljettaa metsässä valmistetun hakkeen energialaitokselle. Metsienhoidon yhteydessä kertyvä puu on biopolttoaineiden raaka-ainetta. L&T:n bio- ja kierrätyspolttoainetoimitukset pienensivät vuonna 2010 Suomen hiilidioksidipäästöjä laskennallisesti lähes miljoonalla CO₂-tonnilla. Ympäristötavoitteet ja -säädökset edellyttävät fossiilisten polttoaineiden korvaamista uusiutuvilla energianlähteillä yhä enemmän. Metsäenergian hyödyntämisessä on tulevaisuudessa paljon potentiaalia.

» Lue lisää uusiutuvien energialähteiden hyödyntämisestä sivuilta 28 ja 34.

14:16

Milla, Marko ja Thinh, työkaverit

Yhteisiä kokemuksia jakamassa

Kahvitauolla hengähdetään hetki yhdessä. L&T:n palveluksessa viihtyi vuonna 2010 yhteensä 8 700 työntekijää. L&T:n Sirius-työkykyhankkeen tavoitteena on rakentaa terveellisempi ja turvallisempi työympäristö sekä edistää sitoutumista työuran eri vaiheissa. Hankkeen ansiosta esimerkiksi keskimääräinen eläköitymisikä on saatu nousemaan viidessä vuodessa 59,4 ikävuodesta 62,4 vuoteen.

» Lue lisää henkilöstöstämme ja työhyvinvoinnista sivuilta 38–41.

L&T vuonna 2010

L&T:n koko vuoden liikevaihto oli 598,2 miljoonaa euroa ja se kasvoi 2,7 prosenttia. Liikevoitto oli 40,2 miljoonaa euroa ja operatiivisen toiminnan liikevoitto 45,5 miljoonaa euroa.

Kierrätysyhteiskunta rakentuu yhdessä

L&T kerää jättemateriaaleja ja prosessoi ne hyödynnettäviksi uusioraaka-aineina tai energiana. Kun mahdollisimman monia materiaaleja voidaan kierrättää tai käyttää uudelleen, saadaan kaatopaikalle päätyvän jätteen määrää vähennettyä. Uusioraaka-aineet toimitamme teollisuuden raaka-aineeksi. Yhteisyritys L&T Recoil valmistaa käytetystä voiteluöljystä uuden voiteluaineen raaka-aineena käytettävää perusöljyä jäteöljyn regenerointilaitoksessaan.

Keravan kierrätyspuiston uudistaminen ja kapasiteetin kasvattaminen saatiin päätökseen. Vuoden lopulla valmistui niin kutsuttu kombilaitos, jossa pystymme käsittelemään yhä useampia jätelajeja ja hyödyntämään ne entistä paremmin. L&T avasi kierrätyslaitoksen myös Dubnaan, Venäjälle.

L&T tarjoaa kestävästä kehityksestä edistäviä ratkaisuja asiakkaidensa jätehuolto- ja ympäristöveloit-

teiden täyttämiseen ja ympäristöpäämäärien edistämiseen. Jätteiden huolellinen lajittelu syntypaikalla on onnistuneen kierrätyksen edellytys. Välineitä siihen tarjoaa L&T:n ympäristötuotteet, joka kehittää ja myy muun muassa roska- ja lajitteluastioita, kompostoreja ja jätepuristimia.

Kiinteistöille ja yrityksille tarjottavat keräyspalvelut sisältävät yleensä myös keräysvälineet. Teollisuuslaitoksille kehitämme integroituja ympäristöhuolto- ja materiaalitehokkuusratkaisuja. L&T on ottanut käyttöön ilmastovaikutuslaskurin, jolla voidaan vertailla asiakkaiden erilaisten jätehuoltoratkaisujen vaikutusta ilmastoon.

Tukipalvelut helpottavat arjen rutiineja

Tukipalveluiden ulkoistaminen ja keskittäminen yhdelle monipuoliselle palveluntarjoajalle parantaa kustannustehokkuutta. Tarjoamme kaikki kiinteistöjen

Uudella laitoksella pystymme käsittelemään yhä useampia jätelajeja ja hyödyntämään ne entistä paremmin.

ylläpitoon tarvittavat palvelut: kiinteistöhuollon, sisä- ja ulkoaluetöiden, siivoukset ja kiinteistötekniset palvelut sekä vahinkosaneerauksen. Asiakkaiden arjen rutiineja helpottavia käyttäjäpalveluita ovat esimerkiksi aula-, puhelinvaihte- ja kopiointipalvelut.

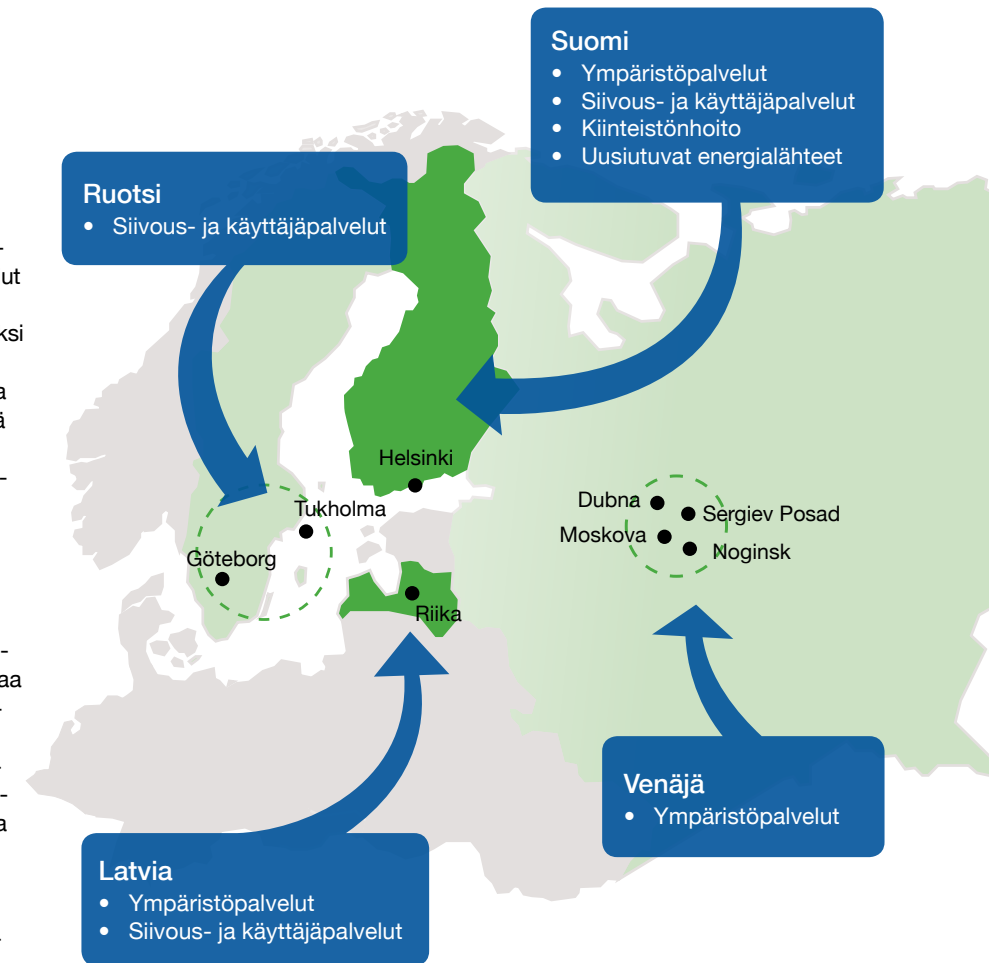
L&T kehittää jatkuvasti ratkaisuja kiinteistöjen ja laitosten ylläpitoon ja on alan edelläkävijä. Erityistä huomiota kiinnitämme ympäristönäkökohtiin. Esimerkiksi L&T:n ekohuoltajien ehdotukset kiinteistöjen energiatehokkuuden parantamiseksi on otettu avoimesti vastaan, sillä useimmiten ne säästävät ympäristön lisäksi euroja.

Uusiutuvan energian aika on nyt

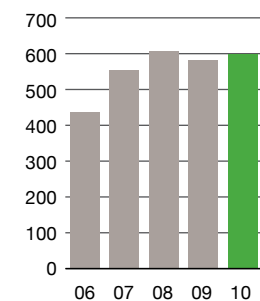
L&T on Suomen johtava puupohjaisten biopolttoainien ja kierrätyspolttoainien toimittaja ja tarjoaa niihin perustuvia polttoainehuollon kokonaisratkaisuja ja palveluita. L&T:n toimittamilla polttoaineilla korvataan energiantuotannossa fossiilisia polttoaineita. Metsäraaka-aine hankitaan suoraan metsänomistajilta oman metsäpalveluorganisaation kautta sekä puunjalostusteollisuuden sivuvirroista.

Valtion päätökset uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämiseksi eivät vielä näkyneet tuntuvasti L&T:llä, mutta tulevaisuudessa uusiutuvien polttoainien käyttö tulee lisääntymään merkittävästi.

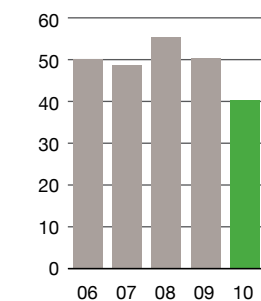
L&T valmistaa kierrätyslaitoksissaan kiinteää kierrätyspolttoainetta niistä jättemateriaaleista, joita ei pystytä käyttämään uudelleen. Tämä kierrätyspolttoaine sisältää 60–100 prosenttia uusiutuvaa biomassaa.

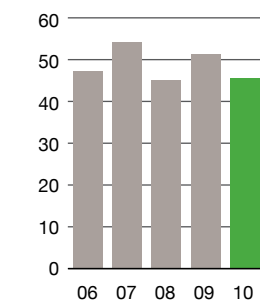
Liikevaihto, milj. €

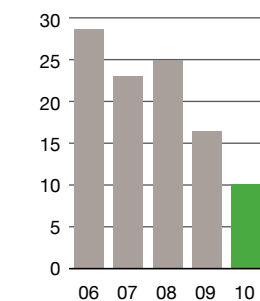
Liikevoitto, milj. €

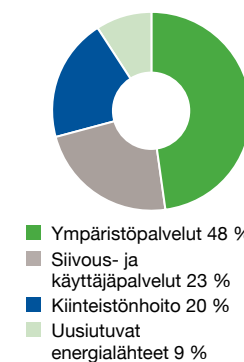
Operatiivisen toiminnan liikevoitto, milj. €

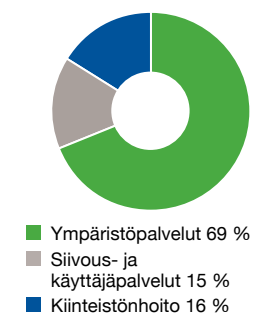
EVA, milj. €

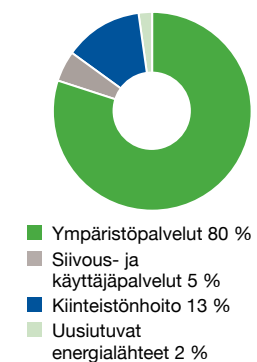
Liikevaihto toimialoittain, yhteensä 598,2 milj. €

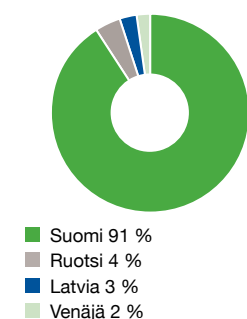
Liikevoitto toimialoittain, yhteensä 40,2 milj. €

Investoinnit toimialoittain, yhteensä 39,3 milj. €

Liikevaihto maittain, yhteensä 598,2 milj. €

Toimitusjohtajan katsaus

Vuonna 2010 Lassila & Tikanoja ei päässyt tavoitteisiinsa.

Vuosi 2010 oli Lassila & Tikanojalle haasteellinen eikä tavoitteisiin päästy. Vertailukelpoinen EVA-tulos ilman kertaluonteisia eriä oli 15,4 miljoonaa euroa (17,5 milj. e), ja operatiivisen toiminnan liikevoitto heikkeni 11,3 prosenttia. Liikevaihto kasvoi 2,7 prosenttia. Vuoden 2010 alkupuolisko oli selvästi vertailuvuotta huonompi, mutta jälkipuoliskolla operatiivinen liikevoitto oli hieman vertailuvuotta parempi. Tulokseen ei voi olla tyytyväinen.

Tulosta rasittivat erityisesti L&T Biowatin ja yhteisyritys L&T Recoilin tappiollisuus. Puupolttoaineiden kysyntä ja hintataso pysyivät heikkoina. Lisäksi tulosta rasitti kertaluonteisesti pellettiliiketoiminnan lopettaminen. L&T Recoilin käytetyn voiteluaineen regenerointilaitos kärsi teknisistä ongelmista. Laitoksella pidettiin syksyllä investointiseisokki, minkä jälkeen laitoksen tuotantovarmuus parani mutta ei vielä tyydyttävälle tasolle. Vuoden aikana saavutettu L&T Recoilin omistuksen uudelleenjärjestelyä koskeva neuvottelutulos ei toteutunut.

Ympäristöpalvelut, ilman L&T Recoilia, menestyi olosuhteet huomioiden kohtuullisesti ja kierrätysliiketoiminnan kannattavuus parani vuoden mittaan uusioraaka-aineiden kysynnän elpessä. Myös tappiollisesta Venäjän toiminnastaan luopuneen Siivous- ja käyttäjäpalveluiden menestys oli kohdallinen. Kiinteistöhoito kasvatti liikevaihtoaan ja liikevoittoaan.

Kiinteiden kustannusten nousu onnistuttiin pysäyttämään, vaikka liikevaihto kasvoi. Ympäristöpalveluiden vuonna 2005 alkanut investointiohjelma saatiin päätökseen, kun Keravan kierrätyspuiston kombilai-

tos ja Venäjän ensimmäinen kierrätyslaitos Dubnassa valmistuivat. Konsernin investoinnit toteutuivat suunnitellusti ja olivat 39,3 miljoonaa euroa. Poistot olivat investointeja suuremmat. Päättäneenä vuonna ei juuri tehty yritysostoja, jotka ovat usein tuoneet vuosittaisesta kasvusta puolet, joskus enemmänkin.

Markkinanäkymä selkeämpi

L&T:n markkinat vahvistuivat vuoden aikana hitaasti, mutta tasaisesti. Ensimmäisenä positiivinen markkinamuutos näkyi teollisuusasiakkaiden kysynnän vahvistumisena ja uusioraaka-aineiden hintatason nousuna. Uusioraaka-aineiden hinnat nousivat vuoden lopulla lähes taantumaa edeltävään tasoon, vaikka volyy-meissä ei vielä samaa tasoa saavutettukaan. Tämä kehitys on jatkunut alkaneena vuonna. Vuoden 2011 alussa tapahtunut jäteveron nousu ja veropohjan laajeneminen koskemaan myös yksityisiä kaatopaikkoja parantaa kierrätysliiketoiminnan kilpailukykyä suhteessa jätteiden kaatopaikalle hautaamiseen.

Yleinen talouden aktivoituminen lisää erilaisten kiinteistöpalveluiden kysyntää. Taantuma taas on vauhdittanut palveluiden ulkoistamisia julkisella ja yksityisellä sektorilla. Asiakkaiden kustannustietoisuus kasvoi taantumien aikana ja tiukan hintakilpailun arvioidaan jatkuvan kiinteistöpalveluissa myös vuonna 2011.

Lainsäädäntö muokkaa alkaneena vuonna L&T Biowatin puupolttoaineiden markkinaa. Valtiovallan toimenpiteet uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämiseksi ovat L&T:n kannalta positiivisia. Puupolttoaineiden kilpailukykyyn arvioidaan paranevan fossiilisiin polttoaineisiin nähden. Nämä positiiviset

Vuonna 2010 taantuma vaikutti L&T:hen vielä täydellä painollaan. Vuosi 2011 alkaa jossain määrin paremmissa olosuhteissa kuin päättynyt vuosi.

muutokset eivät vaikuta kysyntään ja hintatasoon radikaalisti vielä vuonna 2011. Jätelain uudistaminen on tätä kirjoitettaessa vielä kesken.

Strategia painottaa kannattavuutta

L&T päivitti strategiaansa kevät-kesällä. Painopisteet ovat kustannustehokkuuden parantamisessa muun muassa ICT-järjestelmien ja sähköisten työkalujen avulla sekä asiakasläheisyyden kehittämisessä. Haluamme myös, että meillä on alan ammattitaitoisin henkilöstö.

Kasvua haemme vähemmän pääomaintensiivisiä palveluliiketoimintoista. Yhtiön markkina kasvaa kansantalouden kasvua nopeammin. Liikevaihdon kasvutavoitteemme on pitkällä aikavälillä keskimäärin 10 prosenttia vuodessa. Vuodelle 2011 tämä tavoite on kuitenkin haasteellinen. Tavoittelemme kasvua orgaanisesti ja yritysostojen kautta.

Onnistumista mittaamme kannattavuudella ja sen kehittämisellä. Tärkein kannattavuuden mittari on EVA-tulos (Economic Value Added eli taloudellinen lisäarvo), jota pyritään parantamaan vuosittain. Liikevaihdon kasvu ei ole itsetarkoitus vaan yksi välineistä kannattavuuden parantamisessa.

Maantieteellinen fokus ei ole muuttunut. Markkinaosuutemme eivät missään toimintamaassa ole kasvun este, vaan niitä on mahdollista kasvattaa vielä runsaasti.

Vastuullisuus on osa L&T:n liiketoimintaa

Yritysten yhteiskunnallinen vastuu on korostunut viime vuosina myös sijoittamisessa. L&T:llä vastuullisuutta on tarkasteltu erityisesti ympäristön ja henkilöstön näkökulmista. Ympäristöasioissa lähtökohtamme ovat hyvät verrattuna monen muun alan yritykseen. Toisaalta myös meihin kohdistuvat odotukset ja vaatimukset ovat korkealla. Olemme tehneet paljon asioita ja saaneet myös paljon aikaiseksi. Esimerkiksi L&T:n uusioraaka-aine- ja polttoainetoimitukset vähentävät hiilidioksidipäästöjä huomattavasti vuosittain. Emme kuitenkaan ole viestineet vastuullisuudestamme riittävästi, mutta jo tässä vuosikertomuksessa tuomme sen paremmin esiin.

Työkyvyn kehittämisessä olemme edelläkävijä. Vuonna 2005 aloitettu Sirius-ohjelma on tuonut poikkeuksellisen hyviä tuloksia. Eläköitymisikä on noussut yli kolmella vuodella ja on nyt keskimäärin 62,4 vuotta. Sairauspoissaolot ovat vähentyneet tasaisesti, samoin tapaturmat, vaikka tällä saralla on vielä paljon tehtävää. Siriuksen taloudelliset vaikutukset ovat merkittäviä.

Vastuullisuudesta puhuttaessa on syytä nostaa esiin myös vastuumme asiakkaillemme ja omistajillemme: asiakkaillemme haluamme olla luotettava ja hyödyllinen yhteistyökumppani ja omistajillemme kannattava ja kilpailukykyinen sijoituskohde.

Edessä elpymisen vuosi

Vuonna 2010 taantuma vaikutti L&T:hen vielä täydellä painollaan. Vuosi 2011 alkaa jossain määrin paremmissa olosuhteissa kuin päättynyt vuosi ja L&T:n markkinoiden elpymisen voidaan arvioida jatkuvan. Olemme saaneet sisäisiä toimintoja parempaan kuntoon ja vahvistaneet myyntiresurssejamme. Yrityskaupparakennat osoittavat myös piristymisen merkkejä.

Parantuneissa olosuhteissa olennaista on määrätietoinen ja kurinalainen työskentely, joka ilmenee parempina tuloksina. Nämä asiat mielessä olemme lähteneet vuoteen 2011.

Helmikuussa 2011

Jari Sarjo
Toimitusjohtaja

Luotettavaa palvelua vastuullisesti ja oikealla asenteella

L&T:n tavoitteena on olla asiakkaan halutuin yhteistyökumppani sekä kannattava ja kilpailukykyinen sijoituskohte. L&T haluaa olla alan tehokkain yritys, jolla on osaavin ja motivoitunein henkilökunta.

L&T siirtyy yhä lähemmäs asiakasta tavoitteenaan yhteistyökumppanuus. Haluamme olla kiinteä osa asiakkaan prosesseja ja kehittää uusia toimintamalleja yhdessä. Se edellyttää kykyä oivaltaa asiakkaidemme tarpeet ja taitoa integroida palvelumme heidän toimintaansa.

Liiketoimintamme ja kilpailuetumme perustuvat osaavaan ja motivoituneeseen henkilöstöön: myymme ihmisten tekemiä palveluja. Johtaminen rakentuu luottamuksesta organisaation kaikilla tasoilla. Vahva ammattiosaaminen on tärkeää ja osaamisen on siirrettävä ihmiseltä toiselle.

Ympäristönäkökohdat kytkeytyvät jokapäiväiseen toimintaamme. Kehitämme toimintaamme, jotta asiakkailtamme on mahdollisimman hyvät edellytykset täyttää omat ympäristötavoitteensa. Pyrimme ennakoimaan ympäristönormien ja arvojen muutokset sekä vaikuttamaan niihin.

Tavoitteena on, että L&T:n osake on hyvä ja kilpailukykyinen sijoitus.

Strategia kääntää katseen kohti asiakasta

L&T pyrkii olemaan johtava ympäristönhuollon palveluiden sekä kiinteistöjen ja laitosten tukipalveluiden tuottaja sekä merkittävä puupohjaisten biopolttoaineiden, kierrätyspolttoaineiden ja uusioraaka-aineiden toimittaja. Yhtiö toimii valituilla markkinoilla Itämeren alueella ja Venäjällä. L&T pitäytyy nykyisillä toimialoillaan ja laajentaa toimintaansa hallitusti. Kehittämisen voimavarat kohdistetaan nykyisiin palveluihin.

Jotta L&T:n osake on hyvä ja kilpailukykyinen sijoitus, huolehdimme kannattavuudesta, joka on

ensisijainen menestyksellisuuden mittari. Tärkein kannattavuuden mittari on EVA-tulos (Economic Value Added eli taloudellinen lisäarvo), jota pyritään parantamaan vuosittain.

Tavoittelemme kasvua pääasiassa orgaanisesti, erityisesti palveluluonteisista liiketoimista ja moniosaamisesta. Lisäksi voimme tehdä yritysostoja. Kasvutavoite on 10 prosenttia vuodessa. Pääoman sitoutumista raskaisiin investointeihin vältetään.

L&T pidetään kilpailukykyisenä parantamalla tehokkuutta ja erilaistamalla. Pärjäämme olemalla kustannustehokas ja varmistamalla tasaisen laadun. Tehostamis- ja synergiamahdollisuudet arvioidaan huolellisesti. Erilaistuminen asiakkaan silmissä toteutuu nykyisiä palveluita kehittämällä ja pitkäjänteisellä asiakassuhteiden hoitamisella. Investoinnit teknologiaan ja sähköisiin palveluihin tuovat kustannustehokkuutta ja kilpailuetua. Ympäristövastuu nivoutuu kiinteästi osaksi L&T:n liiketoimintaa ja palveluita.

L&T haluaa olla kiinteä osa asiakkaidensa liiketoimintaprosesseja, ja strategiassa painottuu asiakasläheisyys. Asiakkaan tarpeista huolehtiminen ja palveluasenteemme ovat ammattitaitomme ja menestyksemme mitta.

Ympäristöpalvelut on alansa markkinajohtaja Suomessa. Tavoitteena on olla merkittävä toimija myös Suomen ulkopuolella valituissa liiketoimintoissa.

L&T haluaa toimia suunnannäyttäjänä jätehuollon logistisen ketjun eri osa-alueilla. Suomessa pyrimme valtakunnalliseen markkinajohtajuuteen yhä useampien materiaalien käsittelyssä sekä laajentamaan tuottajavastuuliiketoimintaa. Toiminta perustuu

Tavoittelemme kasvua pääasiassa orgaanisesti, erityisesti palveluluonteisista liiketoimista ja moniosaamisesta. Lisäksi voimme tehdä yritysostoja.

pääosin omaan keräykseen, millä varmistamme omille kierrätyslaitoksille riittävät volyymit. Standardoidut ydinprosessit lisäävät tehokkuutta.

Pyrimme nostamaan jättemateriaalin hyödyntämistä ketjun loppupäässä. Kattava laitosverkosto tuo kilpailuetua ja nykyinen keräysverkosto mahdollistaa uusien jakeiden keräämisen. Tuotannon ja materiaaliavirtojen optimointi sekä logistiikan kehittäminen ovat tärkeitä keinoja parantaa tuotavuutta. Kehitämme myös kaupan ja teollisuuden ympäristöratkaisuja.

Teollisuudelle suunnatuissa palveluissa L&T on integroitujen kokonaisratkaisujen toimittaja. Rakennamme toimintamalleja, joilla pystytään mitoittamaan kapasiteetti oikein vastaamaan kysynnän vaihteluja. Teollisuuden sisäisten ympäristöratkaisujen kehittäminen tuo kasvun mahdollisuuksia. Yksi kasvun painopisteistä on jätevesipalveluissa.

Suomen ulkopuolella hyödynnämme osaamisemme Baltian maissa ja valituilla alueilla Venäjällä. Niiden markkinoiden kehitys on huomattavasti Suomea jäljessä. Liiketoiminta pyritään ulottamaan keräyksestä käsittelyyn.

Siivous- ja käyttäjäpalvelut on toiseksi suurin toimija Suomessa, markkinajohtaja Latviassa ja neljän suurimman joukossa Ruotsissa. L&T pyrkii erottumaan kilpailijoista asiakaslähtöisellä tukipalveluiden tuottamisella, laadukkaalla työllä ja tehokkaalla tuotannonohjauksella. Tarvittaessa L&T pystyy toimimaan palvelukokonaisuuksien integroijana ja manageeraajana.

Haemme kasvua kehittämällä monipalveluosamista. Myös yrityskaupat, toiminnan tehostaminen ja teknologian hyödyntäminen ovat välineitä kasvuun.

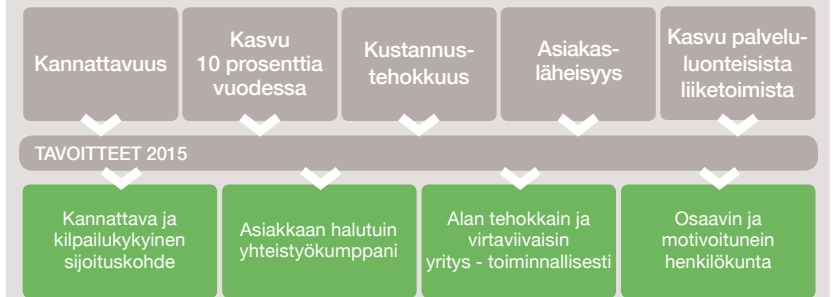
Palvelutoiminnassa kiinnitämme erityistä huomiota ympäristöosaamiseen ja sopeutumiseen asiakkaiden muuttuviin vaatimuksiin. Asiakkuus- ja tuotantoprosessit ovat kustannustehokkaita ja asiakashoito systemaattista. Kehitämme myynnin ja tuotannon yhteistyötä. Työvoiman rakenteen muuttamiseen varaudumme kehittämällä monikulttuurista johtamisosaamista. Pyrimme hyödyntämään julkisen sektorin avautumista lähivuosina.

Suomen ulkopuolella L&T pyrkii kasvuun ja kannattavuuden parantamiseen.

Kiinteistöhoito on toiseksi suurin toimija Suomessa ja vahinkosaneerauksessa suurin. Tavoitteena on erottua kilpailijoista laadukkaalla työllä, oikealla palveluasenteella, tehokkaalla tuotannonohjauksella ja sopeutumalla asiakkaiden tarpeisiin nopeasti.

Asiakkaiden energiatehokkuus on keskeistä. Kehitämme henkilöstömme energiatehokkuusosaamista jatkuvasti. Kiinnitämme huomiota myös ympäristöosaamiseen ja asiakkaan kustannustehokkuuden parantamiseen.

Strategia 2011–2015

Asiakashoito, myyntityö ja monipalvelutuotanto ovat keskeisiä kehittämisen kohteita. Lisäksi tehostamme prosesseja, hyödynnämme järjestelmiä ja teknologioita uudella tavalla ja syvennämme vahinkosaneerauksen kumppanuuksia. Haluamme olla mukana julkisen sektorin avautumisen toisessa aallossa lähivuosina.

Uusiutuvat energialähteet (L&T Biowatti) on Suomen johtava puupohjaisten biopolttoaineiden ja kierrätyspolttoaineiden toimittaja. Joustavuus, luotettavuus ja asiakkuuksien pitkäjänteinen hoito ovat avainarvojaamme.

L&T varautuu siihen, että hallituksen energialinjaukset lisäävät puupohjaisten polttoaineiden kysyntää. Kasvun ajureina toimivat ilmastonmuutos ja ympäristötietoisuus. Menestyminen edellyttää operatiivisen tehokkuuden varmistamista ja puuraaka-aineen kilpailukykyistä hankintaa. Turvaamme raaka-aineen saannin omalla metsäpalveluorganisaatiollamme ja hyödynnämme hankinnassa yhteistyökumppani- ja alihankkijaverkostoamme. Terminaaliverkosto ja oma kalusto takaavat toimitusvarmuuden.

Erotumme kilpailijoista logistiikalla ja palveluosamisella. Metsänomistajien tarpeisiin kehitämme luotettavia, hinnaltaan kilpailukykyisiä ja asiakkaalle helppoja palveluratkaisuja. Syvennämme palveluosamista ja kehitämme asiakkuudenhallintaa. Voimalaitosasiakkaiden kanssa pyrimme pitkäaikaisiin kumppanuussopimuksiin.

Kannattavuutta parannamme kehittämällä kokonaislogistiikkaa ja hyödyntämällä konsernin sisäisiä synergioita. Painopiste on Suomen markkinakasvun hyödyntämisessä.

Useat trendit tukevat palveluidemme kysyntää

Moni merkittävä trendi vaikuttaa L&T:n markkinoihin: tiukentuva ympäristölainsäädäntö, kasvavat materiaali- ja energiatehokkuusvaatimukset, julkisen sektorin palvelutuotannon muutos, ilmastonmuutoksen torjunta ja ympäristötietoisuuden lisääntyminen.

L&T:n palveluiden markkinat kasvavat pitkällä aikavälillä yleistä talouskasvua nopeammin. Yleinen talouskehitys vaikuttaa jätteiden kuljetus- ja kierrätysmääriin sekä uusiorka-aineiden markkinahintoihin ja kysyntään. Asiakasyritysten aktiivisuuden taso taas näkyy tukipalveluiden tilauksissa ja teollisuuden ostamien palveluiden kysynnässä.

Kierrätystrendille tukea säädöksistä

Ympäristölainsäädännön tiukentamisella tähdätään energia- ja materiaalitehokkuuteen ja siten ilmastonmuutoksen hillitsemiseen.

Kuluttajien ja yritysten mielestä jättemateriaalien käyttäminen teollisuudessa uusiorka-aineina on yhä tärkeämpi keino huolehtia ympäristöstä. Selvitysten mukaan suurin osa suomalaisista pitää jätteiden lajittelua ensimmäisenä konkreettisenä tekona, jolla ilmastonmuutosta voidaan torjua.

EU:n jätedirektiivin hyödyntämistavoitteet tulisi saavuttaa vuoteen 2020 mennessä. Suomen valtakunnalliseen jättesuunnitelmaan on tavoitteeksi määritetty, että vuonna 2016 Suomen yhdyskuntajätteistä puolet kierrätetään materiaalina, kolmannes hyödynnetään energiana ja vain 20 prosenttia päätyy kaatopaikalle. Tällä hetkellä yhdyskuntajätteestä vielä noin puolet jää hyödyntämättä. Rakentamisen jätteiden hyödyntämistavoite on 70 prosenttia.

Kierrätyksen selvä lisääminen on edellytys tavoitteiden täyttymiselle, ja sitä edistävät muun muassa tuottajavastuuta ja pakkausten kierrätystä

koskevat säädökset. Teollisuuden jätteiden ja sivutuotteiden käsittelyn markkinat ovat avautumassa ympäristöhuoltoyrityksille, kun materiaalitehokkuusvaatimukset kasvavat ja teollisuuden omat kaatopaikat siirtyvät jäteveron piiriin vuoden 2011 alusta. Elinkeinoelämän jätehuolto on Suomessa rajattu kuntien vastuun ulkopuolelle.

Jättemateriaalien hyödyntämiseen vaikuttavat merkittävästi Suomen jätelain ja jäteverolain uudistukset. Jäteveroa nostettiin 30 eurosta 40 euroon tonnilta vuoden 2011 alussa ja nostetaan vuoden 2013 alussa uudelleen kymmenellä eurolla 50 euroon. Vaikka uudistusten kokonaisvaikutusta kierrätysasteeseen on vielä vaikea arvioida, ovat muutokset kuitenkin L&T:n kannalta myönteisiä.

Tiukat tavoitteet pakottavat lisäämään uusiutuvien polttoaineiden käyttöä

Osana ilmastonmuutoksen torjuntaa EU on sitoutunut leikkaamaan voimakkaasti kasvihuonekaasupäästöjä ja lisäämään uusiutuvien polttoaineiden käyttöä. Suomessa uusiutuvan energian osuuden on vuonna 2020 oltava 38 prosenttia loppukulutuksesta, mikä on miltei 10 prosenttiyksikköä tämänhetkistä enemmän.

Suomen ilmasto- ja energiasstrategian mukaan bioenergian käyttöä voidaan lisätä erityisesti yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa sekä rakennusten lämmityksessä. Tavoitteena on esimerkiksi yli kaksinkertaistaa metsähakkeen käyttö. Puupohjaisia polttoaineita hyödyntävien voimalaisten määrä kasvaa Suomessa lähivuosina. Pitkän

Ympäristölainsäädännön tiukentamisella tähdätään energia- ja materiaalitehokkuuteen ja siten ilmastonmuutoksen hillitsemiseen.

aikavälin näkymät puupohjaisten polttoaineiden kysynnälle ovat siis hyvät.

Metsäenergian kysynnän lisääntymisen aikataulu riippuu päästöoikeuksien hintakehityksen ja fossiilisten polttoaineiden hintatason lisäksi kansallisista päätöksistä. Niillä hallitus voi vaikuttaa siihen, mitä polttoaineita sähkön ja lämmön tuotannossa käytetään. Metsähakkeen käytön voimakas lisääminen edellyttää sitä, että latvusmassojen lisäksi energia-puuta korjataan nuorista metsistä osana metsän hyvää hoitoa.

Ulkoistaminen tukipalveluiden kasvutekijänä

Asiakasyritysten halu keskittyä ydinliiketoimintaansa ja kiinteistökohteiden teknistyminen lisäävät kiinteistöjen ja laitosten tukipalveluiden ulkoistamista. Talouden epävakaus on vauhdittanut ulkoistamista lisäämällä tarvetta löytää kustannustehokkaampia ratkaisuja ylläpitopalveluiden järjestämiseksi.

Palveluntoimittaja on yhä kiinteämmin mukana asiakkaan prosesseissa, ja tuottavuutta parannetaan asiakkaan kanssa yhdessä määritellyillä palveluratkaisuilla. Etenkin teollisuudessa vaaditaan tehdas-kohtaisia kokonaisratkaisuja, mikä vahvistaa suurten toimijoiden asemaa.

Asiakkaat ostavat palveluita entistä laajempina kokonaisuuksina yhdeltä palveluntoimittajalta ja kiinnittävät huomiota yksikköhintojen sijasta kokonaiskustannuksiin. Asiakkuuksien hoidon ja palveluiden kehittämisen merkitys kasvaa.

Suomen siivouspalveluiden ja kiinteistönhoidon markkinoista kaupallisten markkinoiden osuus on noin puolet, mutta osuus kasvaa koko ajan ulkoistamisen yleistyessä. Julkisella sektorilla tukipalveluiden ulkoistamisaste on Suomessa selvästi alhaisempi kuin useimmissa muissa EU-maissa, noin 20 prosentin tasolla. Suurten ikäluokkien eläköityminen ja toiminnan tehostamistarpeet kuitenkin vauhdittavat ulkoistamista. Kiinteistöjen palveluiden markkinat ovat edelleen hyvin pirstaloituneet. Markkinoiden konsolidoituminen jatkuu niin Suomessa kuin Ruotsissa.

Suomen rakennuskannan, vesijärjestelmien sekä sähkö- ja tietoverkkojen ikääntyminen lisää kysyntää jätevesipalveluissa ja kiinteistötekniisissä palveluissa pitkällä aikavälillä. Myös teollisuuden ja kuntien jätevesien puhdistustoiminnan markkinoiden odotetaan kasvavan.

Suomen ulkopuolisilla markkinoilla omat erityispiirteensä

Suomen ulkopuolella L&T toimii Ruotsissa, Latviasa sekä Venäjällä Moskovan alueella.

Ruotsissa ulkoistamisaste on julkisella sektorilla korkeampi kuin Suomessa. Ulkoistettujen palveluiden lista on tyypillisesti pitkä ja esimerkkejä laitoksista,

näkökulma

Ilmastonmuutoksen torjunta avaa mahdollisuuksia

Ilmastonmuutoksen torjunta on tämän ajan vahvoja trendejä. L&T:lle se avaa monia mahdollisuuksia, koska palveluillamme voidaan vähentää hiilidioksidipäästöjä.

Kestävän kehityksen mukaiset jätehuoltoratkaisut, kierrättäminen ja järkevä jätteen energiahyödyntäminen auttavat alentamaan kasvihuonekaasupäästöjä tuntuvasti. Tehokkain tapa on maksimoida kierrätystä ja korvata fossiilisia polttoaineita, kuten turvetta, kierrätyskelvottomasta jätteestä valmistetulla kierrätyspolttoaineella sähkön ja lämmön yhteistuotannossa. Puupohjaiset biopolttoaineet ovat keskeinen keino lisätä uusiutuvan energian käyttöä Suomessa.

Rakennusten kiristyvät energiansäästövaatimukset vaikuttavat myönteisesti kiinteistöjen ylläpitopalveluiden kysyntään. Kiinteistöjen ja laitosten tukipalveluilla voidaan alentaa rakennuksen energiankulutusta kiinnittämällä erityistä huomiota siihen, miten rakennusta käytetään. Se toteutuu luontevasti osana L&T:n kiinteistöhoito- ja siivouspalveluita, joiden henkilöstö on koulutettu havainnoimaan muun muassa energiankulutukseen ja jätteiden lajitteluun liittyviä asioita. Monissa asiakaskohteissa energiankulutus on vähentynyt huomattavasti ja jätteiden lajittelu on tehostunut.

joissa kaikki ydintoiminnan ulkopuolinen toiminta on ulkoistettu, on paljon. Siivous- ja käyttäjäpalvelut tuotetaankin lähes poikkeuksetta laajoina kokonaisuuksina, ja asiakkaat odottavat palveluntoimittajilta innovatiivisuutta yhä uusien tukipalveluiden kehittämisessä.

Latvia on vasta hitaasti elpymässä syvästä talouskriisistä, joka on lyönyt leimansa niin ympäristöhuoltoon kuin siivoukseen. Jätelainsäädäntöä on harmonisoitu EU:n jätedirektiivin mukaiseksi. Syksyllä 2010 voimaan tullut jätelaki selkeytti Latvian ympäristöhuollon markkinoita, ja se saattaa avata uusia mahdollisuuksia kuntamarkkinoilla. Riian sijainti on uusiorka-ainekaupan kannalta keskeinen.

Venäjällä kiinnostusta ympäristöhuoltoon on paljon, mutta lainsäädäntö ei vielä täysin tue jätehuoltoja ja kierrätystä. Moskovan alueella jätevoilymit ovat suuret. Investointeja jätteen käsittelyyn ja loppusijoittamiseen on tehty vähän, mikä luo markkinoille paljon kasvupotentiaalia.

Toimialat lyhyesti

L&T:n organisaatio uudistui 1.7.2010, kun Kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut jaettiin kahdeksi toimialaksi: Siivous- ja käyttäjäpalvelut sekä Kiinteistönhoito. Uusiutuvat energialähteet raportoitiin ensimmäistä kertaa omana toimialanaan vuonna 2010. Toimialamuutos tapahtui 1.6.2009 samalla, kun Teollisuuspalvelut liitettiin Ympäristöpalveluihin.

» Toimialat esitellään tarkemmin sivuilla 22–29.

9%

Uusiutuvat energialähteet

Toimitamme kestävän kehityksen mukaisia ja puhtaita polttoainetarkaisuja energiantuottajille, raaka-aineita puunjalostajille ja metsäpalveluita metsänomistajille.

20%

Kiinteistöhoito

Kiinteistöhoitoon asiantuntijana toimitamme kaikki kiinteistössä tarvittavat palvelut kustannustehokkaasti ja ympäristön huomioiden.

48%

Ympäristöpalvelut

Räätälöimme kattavasta valikoimastamme yksilölliset ympäristöhuoltoratkaisut kotitalouksien, yritysten ja julkisen sektorin tarpeisiin.

23%

Siivous- ja käyttäjäpalvelut

Tarjoamme yrityksille, julkiselle sektorille ja taloyhtiöille monipuolisen palvelukokonaisuuden siivoukseen ja jokapäiväisten rutiinien hoitamiseen.

Ympäristöpalvelut

- jätehuolto
- kierrätyspalvelut
- jätevesipalvelut
- prosessipuhdistukset
- ympäristötuotteet
- L&T Recoil

L&T kerää jättemateriaaleja ja prosessoi ne kierrätyslaitoksissaan uusioraaka-aineiksi ja kierrätyspolttoaineiksi. Lisäksi L&T ylläpitää jätevesijärjestelmiä ja tuottaa teollisuudelle prosessipuhdistuspalveluita.

Siivous- ja käyttäjäpalvelut

- siivouspalvelut
- käyttäjäpalvelut

L&T tarjoaa sopimussiivouksen lisäksi kertaluonteisia erillispalveluita. Pk-sektorille siivouspalvelut tuottaa Huomenta Toimitilapalvelut -franchisingketju. Käyttäjäpalveluita ovat muun muassa aula-, vastaanotto-, puhelinvaihte-, postitus- ja kopiointipalvelut sekä muut asiakkaan toimintaa tukevat tukipalvelut.

Kiinteistöhoito

- kiinteistöhuolto
- kiinteistötekniikka
- vahinkosaneeraus

Kiinteistöhuollon palveluihin kuuluvat muun muassa kiinteistön teknisten koneiden ja laitteiden huollot ja korjaukset, ulkoalueiden hoito ja tilojen siivoukset. L&T:n kiinteistötekniikan palveluilla pidennetään kiinteistön käyttöikää ja varmistetaan sähkö-, LV- ja sisäilmajärjestelmien toimivuus. Vahinkosaneeraus kattaa palosaneeraukset, erikoispuhdistukset ja kuivauspalvelut.

Uusiutuvat energialähteet (L&T Biowatti)

- puupohjaiset biopolttoaineet
- kierrätyspolttoaineet
- metsäpalvelut

L&T Biowatti tarjoaa energialaitoksille puupohjaisiin biopolttoaineisiin ja L&T:n Ympäristöpalveluiden tuottamiin kierrätyspolttoaineisiin perustuvia polttoainehuollon kokonaisratkaisuja. Lisäksi se välittää raaka-aineita puuta jalostavalle teollisuudelle ja tuottaa metsäpalveluita metsänomistajille.

Ympäristönhuolto toteuttaa materiaalitehokkuutta

Jätteiden hävittäminen hautaamalla tai massapolttamalla ei ole kestävä kehityksen mukaista eikä sillä hillitä ilmastonmuutosta. Tämä tie on kuljettu loppuun.

Etsimme yhdessä asiakkaan kanssa ratkaisuja siihen, miten jätteet hyödynnetään kustannustehokkaasti ja ympäristölle edullisesti. Ympäristönhuolto nivoutuu yhä tiiviimmäksi osaksi yleistä materiaalitaloutta, jossa kierrätyksen avulla säästyy neitseellisiä raaka-aineita. Tavoitteenamme on kaatopaikaton yhteiskunta.

Lähivuosina osaamisellemme riittää kysyntää, kun luonnonvarat hupenevat ja jätteiden vieminen kaatopaikalle käy kalliimmaksi. Uudistuva jätelainsäädäntö ohjaa materiaalivirtoja kaatopaikoilta kierrätykseen, jäteveropohja laajenee ja jäteveron määrä nousee portaittain.

Kasvatavat vaatimukset materiaalitehokkuuden parantamiseksi ovat L&T:lle mahdollisuus, johon tartumme olemalla mukana asiakkaan arjessa ja prosesseissa. Kattavan palveluverkostomme avulla pystymme löytämään jätteille ja sivuvirroille niin paikallisia kuin valtakunnallisia hyötykäyttökohteita. Meille jäte on raaka-aine.

Teemme lajittelun helpoksi

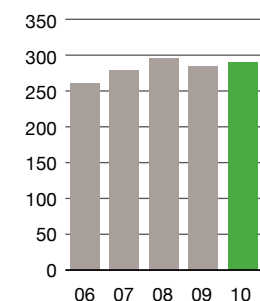
Kierrätysyhteiskunnan rakentamisen peruspilari on syntypaikkalajittelu. Jätteiden hyödyntäminen on sitä tehokkaampaa, mitä vähemmän eri materiaalivirtoja sekoitetaan keskenään. Lajittelu helpottuu, kun sen voi tehdä lähellä kotia tai työpistettä.

Kierrätysyhteiskunta rakennetaan pienillä valinnoilla, joissa pyrimme olemaan apuna. Asenteet ja valmiudet kierrättämiseen alkavat olla mallillaan, mutta tarvitaan myös neuvontaa sekä sopivia keräysastioita ja -välineitä. Omakotitalossa asuvalle oikea ratkaisu voi olla kaksi- tai nelilokeroastia, rakennustyömaalla vaihtolava ja kauppakeskuksissa kokonaisvaltainen jätehuollon suunnittelu ja suuria jätemääriä pakkaavat puristimet.

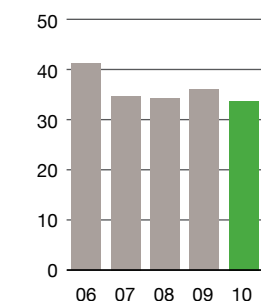
L&T:n ympäristötuotteet harjoittaa ympäristönhuoltoalan tuotteiden, kuten jäteastioiden, puristinten ja kuluttajille suunnattujen ekotuotteiden, kauppaa. Viennissä päämarkkina-alue on Eurooppa. Ympäristötuotteiden kehittämisessä kiinnitetään

Kierrätysyhteiskunnan rakentamisen peruspilari on syntypaikkalajittelu.

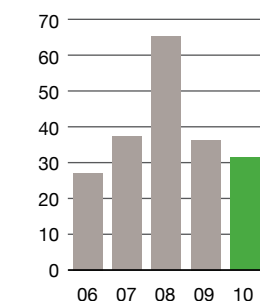
Liikevaihto, milj. €

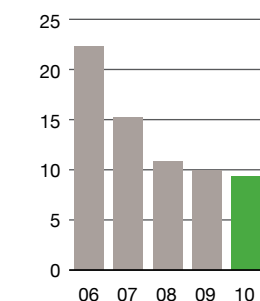
Liikevoitto, milj. €

Investoinnit, milj. €

EVA, milj. €

erityistä huomiota käytettävyyteen, materiaalien kierrätettävyyteen ja tuotteen elinkaareen.

Ympäristönhuollon tavaratalo

Näkyvin osa Ympäristöpalveluiden liiketoiminnasta on logistiikkaa, jossa vahvuuksiamme ovat kyky kerätä materiaalit optimaalisesti ja liikutella henkilöstöä ja kalustoa tehokkaasti. L&T:llä on myös kattava verkosto kierrätyslaitoksia, joissa jätteistä prosessoidaan uusi- ja raaka-aineita kotimaisille ja kansainvälisille markkinoille.

Teollisuudessa L&T on käynnissäpidon varmistaja. Ympäristönhuollon lisäksi huolehdimme teollisuuden prosessilaitteiden puhdistuksista ja huolloista. L&T on myös johtava toimija jätevesijärjestelmien huollossa ja ylläpidossa.

Jätteiden hyödyntämistä nousee

EU:n jätestrategian mukaan yhdyskuntajätteen kierrätysaste tulisi nostaa 50 prosenttiin vuoteen 2016, minkä lisäksi kolmannes jätteestä pitäisi hyödyntää energiana. Hyödyntämispotentiaalia on runsaasti: Suomessa kierrätysaste on nyt 36 prosentin tasolla ja kokonaishyödyntämistä noin 50 prosenttia.

L&T modernisoi vuonna 2010 Keravalla sijaitsevan kierrätyslaitoksensa, mikä nostaa laitoksella käsiteltävän jätteen hyödyntämistä reilusti. Syyskuussa L&T avasi ensimmäisen kierrätyslaitoksensa Venäjälle, Moskovan lähistölle, jossa L&T hoitaa 300 000 asukkaan jätehuollon. Laitos luo hyvän pohjan opetella lajittelua yhdessä asukkaiden ja yritysten kanssa.

Uutena materiaalina L&T on alkanut kierrättää metalleja.

Ympäristönhuollon merkitys ja markkinat kasvavat

Ympäristöpalvelut on markkinajohtaja Suomessa, Latviassa ja valituilla alueilla Venäjällä. Kiristyvä lainsäädäntö ja uudet teknologiat voivat luoda ympäristönhuoltoalalle pelkästään Suomessa tuhansia uusia työpaikkoja. Venäjälläkin suuntana on EU-tasoinen jätehuolto.

Ympäristönhuolto on muuttunut lyhyessä ajassa imagoasiasta kustannusasiaksi. Tulevaisuudessa se on yhä useammin kilpailuetu- tai jopa kilpailukykyasia, kun ympäristövaikutuksista tulee ostokriteeri. Ympäristönhuoltomarkkinoilla menestyy se, joka kykenee tuottamaan mitattavaa lisäarvoa asiakkaalle. L&T vastaa tarpeeseen rakentamalla ympäristömanageraus-toimintaa.

Vain noin 6 prosenttia kokonaisjätemäärästä on yhdyskuntajätettä – siis palveluelinkeinojen, kotitalouksien ja tuottajavastuun alaista jätettä. Perinteiset jätemäärät eivät enää juuri kasva. Siksi haemme kasvua uusista jätemateriaaleista, esimerkiksi

ekoteko

Kuva: Ruokakesko

Pirkka-kierrätysmuovikassi on kierrätyksen edelläkävijä

Pirkka-kierrätysmuovikassit valmistetaan 90-prosenttisesti kierrätysmuovista. Niissä hyödynnetään kolmannes Ruokakeskon tavarakuljetuksissa käytettävistä kuljetussuojamuoveista ja loppuosaa raaka-aineesta saadaan uusiomateriaalista.

– Etsimme yhdessä L&T:n kanssa suojamuoveille hyötykäyttökohteita, ja kokeilujen tuloksena muovit saatiin prosessoitua granulaateiksi, joita Suomen Joustopakkaus Oy pystyy hyödyntämään kassien valmistuksessa. Jatkamme kehitystyötä, jotta vieläkin suurempi osa muovijätteistä voidaan kierrättää, Ruokakeskon ympäristöpäällikkö Timo Jäske sanoo.

Ympäristöyritysten Liitto ry ja Uusiutuus-lehti palkitsivat muovikassit Vuoden Hyötykäyttöteko-palkinnolla, joka myönnetään osoituksena jätteiden tai uusi- ja raaka-aineiden hyödyntämiseen liittyvästä innovatiivisesta ratkaisusta. Kassien valtteina nähtiin uusi muovien hyötykäyttötapo polton sijaan, suuret volyymit ja kotimainen tuotanto.

– Kierrätysmuovikassit osoittavat, että lähes mitä tahansa voidaan hyödyntää raaka-aineena teollisuudessa. Tällaisten ratkaisujen syntymisen edellytyksenä on yritysten välinen pitkäjänteinen yhteistyö, sanoo yksikönpäällikkö Ville Vainio L&T:ltä.

teollisuuden sivuvirroista, kuten lietteistä ja tuhista, joiden hyödyntäminen on vielä elinkaarensa alussa.

Vuosi 2010

Ympäristöpalveluiden vuoden 2010 liikevaihto kasvoi 2,0 prosenttia ja oli 290,0 miljoonaa euroa (284,2 milj. e). Liikevoitto oli 33,7 miljoonaa euroa (36,0 milj. e). Operatiivisen toiminnan liikevoitto oli 34,0 miljoonaa euroa (36,7 milj. e). Vuoden tapahtumista ja liikevaihtoon ja tulokseen vaikuttaneista tekijöistä kerrotaan tarkemmin tilinpäätösohjeen sivulla 2.

Enemmän kuin siisteyttä

Siivous- ja käyttäjäpalveluissa onnistuminen tarkoittaa enemmän kuin siisteyttä. Se tarkoittaa sujuvaa arkea sekä viihtyisiä ja ympäristöystävällisiä tiloja, joissa tukitoiminnot toimivat.

L&T:n Siivous- ja käyttäjäpalvelut huolehtii erilaisten tilojen puhtaanapidosta ja tukipalveluiden tuottamisesta. Asiakkaat ovat tilojen käyttäjiä, esimerkiksi vuokralaisia. Palvelut tuotetaan yksittäisinä peruspalveluina tai monipalvelukokonaisuutena. Ne räätälöidään aina asiakaskohtaisesti hyödyntäen L&T:n vahvaa ammattitaitoa ja kokemusta erilaisten tilojen, asiakkaiden ja tarpeiden mukaan tuotetuista palveluista.

Palkittua puhtautta

Siivouskohteemme ovat pääasiassa toimistoja, tuotanto-, logistiikka- ja liiketiloja sekä asuin- ja yhteistiloja. Lisäksi toimimme elintarviketeollisuudessa, jossa meiltä vaaditaan korkeaa hygieniää ja erityisosaamista.

L&T sai Taloustutkimuksen TEP 2010 -yrityskuvauksessa siivousalan parhaan yleisarvosanan yritysten päättäjiltä. Saimme kiitosta muun muassa toimintavarmuudesta ja maineesta hyvänä työnantajana. Tällä hetkellä keskitymme erityisesti asiakasläheisyyden lisäämiseen ja asiakashallinnan kehittämiseen.

Ekologisuus osana siivousta

Asiakkaat arvostavat kustannustehokkuutta ja ekologisuutta. Usein ympäristön huomioiminen lisää tilojen viihtyvyyttä ja tuo asiakkaille euroissa mitattavia säästöjä. Esimerkiksi tehostunut kierrätys vähentää jätemääriä ja siten jätehuollon kuluja.

L&T aloitti loppuvuodesta siivouspalvelun, jossa korostuu energia- ja materiaalitehokkuus. Ekologisen siivousosaamisen, tehokkaan kierrätyksen ja

Asiakkaat arvostavat kustannustehokkuutta ja ekologisuutta. Ympäristön huomioiminen lisää tilojen viihtyvyyttä ja tuo euroissa mitattavia säästöjä.

lajitteluneuvonnan rinnalle lisäarvoa tuo siivoojien havainnoiva toimintatapa: he tekevät havaintoja kierrätyksen onnistumisesta sekä turhasta veden, energian ja materiaalien kulutuksesta.

Uusi ekologinen siivouspalvelumalli kehitettiin Joutsenmerkityn L&T® Ekosiivouksen rinnalle, koska halusimme tarjota kaikille asiakkaillemme mahdollisuuden ekologiseen siivoukseen. Molemmissa palveluissa suositaan ympäristömerkittyjä välineitä ja aineita ja kierrätys on keskeisessä roolissa.

Tukipalveluilla sujuvampaa arkea

Käyttäjäpalveluiden kysyntä lisääntyy yritysten ulkoistaessa tukitoimintojaan yhä enemmän. L&T kehittää jatkuvasti käyttäjäpalvelutarjontaansa. Yhtenä esimerkkinä valikoiman laajentamisesta on vartiomisliikelupa, joka mahdollistaa turvallisuuteen liittyvää valvontaa sisältävän aulatyön tekemisen.

Aulavastaanottopalveluiden lisäksi käyttäjäpalvelut voivat sisältää esimerkiksi kokoustarjoilut, toimistotarvikevaraston ylläpidon, viherkasvien hoidon ja postitukset.

Ihminen on tärkein

Siivous- ja käyttäjäpalvelut on L&T:n toimialoista suurin työllistäjä. Kilpailu työvoimasta kiristyy, ja L&T:llä siihen on valmistauduttu pitkään. Hyvä esimiestyö, riittävä koulutus, toimenpiteet työkyvyn ylläpitämiseksi ja kunnolliset työvälineet ovat keinoja, joilla pidämme työntekijämme talossa työkykyisinä ja tyytyväisinä. Lisäksi kehitämme monikulttuurisuutta.

Vaikka taantuma lisäsi kilpailutuksia ja kiristi hintakilpailua, se myös vakautti työvoimatilannetta: L&T:n siivouspalveluissa työntekijöiden vaihtuvuus lähes puolittui. Vaihtuvuus on tyypillisesti ollut korkea, koska tarjolla on esimerkiksi opiskelijoiden tekemiä osa-aikatöitä.

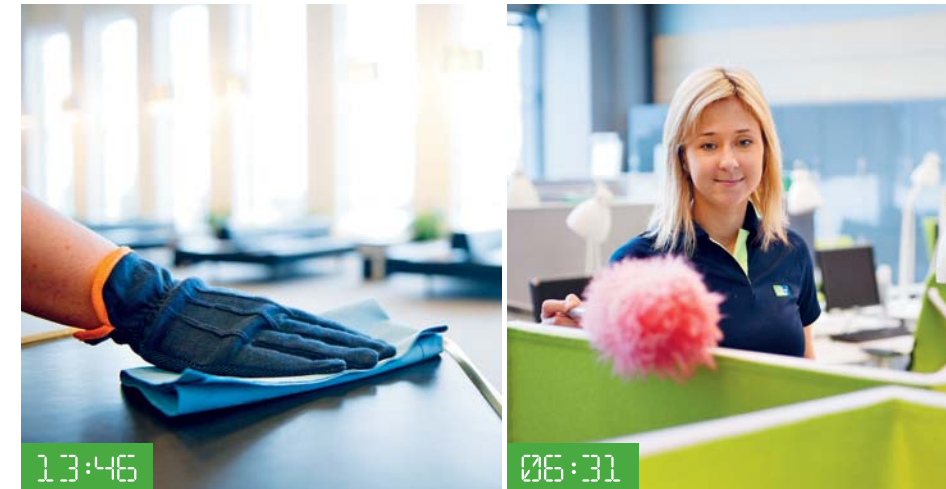
Siivouksen palkkausjärjestelmä uudistui vuoden vaihteessa. Samalla alkoi viisivuotinen ansiokehitystakuuohjelma. Uudistukset kasvattavat merkittävästi henkilöstökuluja, mutta parantavat työvoiman saatavuutta pitkällä aikavälillä.

Markkinoilla vakaata

Toimialan markkinat ovat vakaat mutta kilpaillut. Suurin osa liikevaihdostamme tulee sopimussiivouksista. Myös enemmistö lisäpalveluista tuotetaan näille sopimusasiakkaille.

Palveluiden ostaminen kehittyi kuten monella muullakin alalla. Ostoprosessit muuttuvat määrällisemmiksi, niihin osallistuu ammattitajia ja ostot tehdään suurempina kokonaisuuksina jopa yli maaraajojen. Raportoinnin merkitys ostokriteerinä korostuu.

L&T on Suomessa toimialallaan toiseksi suurin toimija. Neljän suurimman toimijan hallussa on noin

puolet markkinoista ja toinen puoli on pirstaloitunut pienten yritysten kesken. Odotamme sekä siivouksen että käyttäjäpalveluiden kaupallisten markkinoiden kasvavan lähivuosina muun muassa kuntien ulkoistaessa toimintojaan ja yritysten keskittyessä ydintoimintaansa.

Latviassa L&T on markkinajohtaja ja Ruotsissa neljän suurimman joukossa.

Vuosi 2010

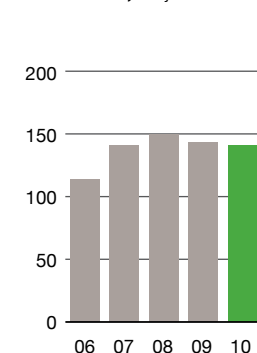
Siivous- ja käyttäjäpalveluiden liikevaihto vuonna 2010 laski 1,9 prosenttia ja oli 140,6 miljoonaa euroa (143,3 milj. e). Liikevoitto oli 7,5 miljoonaa euroa (10,3 milj. e). Operatiivisen toiminnan liikevoitto oli 8,0 miljoonaa euroa (10,6 milj. e). Vuoden tapahtumista ja liikevaihtoon ja tulokseen vaikuttaneista tekijöistä kerrotaan tarkemmin tilinpäätösosion sivulla 2.

13:46 Suosimme ympäristöystävällisiä menetelmiä, aineita ja välineitä. Siivoojamme tuntevat lajittelun ja energiategokkuuden salat.

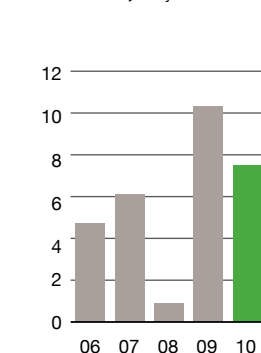
06:31 Viihtyisässä ja siistissä työympäristössä työnteko on tehokasta.

15:44 Joskus sujuva arki on kiinni yhdestä ihmisestä. Vaihteenhoidon lisäksi käyttäjäpalveluihin voidaan liittää esimerkiksi postitus, kokousjärjestelyt ja toimistotarvikevaraston hallinta.

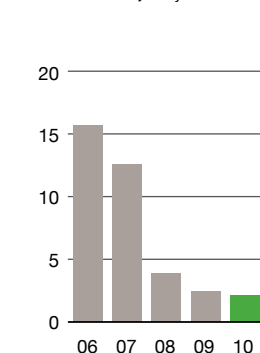
Liikevaihto, milj. €

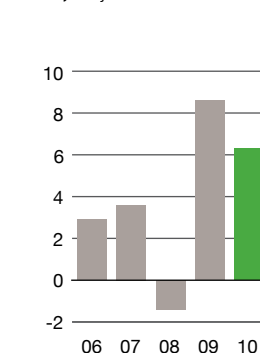
Liikevoitto, milj. €

Investoinnit, milj. €

EVA, milj. €

Toimiva kiinteistö on vaativa kokonaisuus

Hoidetussa kiinteistössä ihmiset viihtyvät ja eläminen on turvallista. Hyvin hoidettu kiinteistö toimii, kuten sen pitää: energiaa ja rahaa tuhlaamatta.

L&T:n Kiinteistöhoitoon hoidettavana on niin toimisto-, liike-, teollisuus- kuin asuinkiinteistöjä sekä julkisen sektorin kiinteistöjä. Asiakkaitamme ovat kiinteistönomistajat, kiinteistömanagerit, isännöitsijät, yritykset ja vakuutuslaitokset. Sopimukset ovat usein pitkäaikaisia.

Kohti kokonaisvaltaista kiinteistöhoitoa
L&T:n vahvuus on monipuolinen kiinteistöpalvelujen tarjonta. Tukipalvelut pystytään sopeuttamaan asiakkaan tarpeisiin tarvittaessa nopeastikin ja asiakkaalle pystytään tarjoamaan erilaisia vaihtoehtoja. Erityishuomiomme on asiakkaan energia- ja kustannustehokkuudessa.

Huolehdimme muun muassa kiinteistöjen huollosta, talotekniikasta ja ulkoalueiden hoidos-

ta sekä tuotamme monipuolisia erillispalveluita. Kiinteistöhuoltoa täydentää kiinteistötekniikka, joka tekee esimerkiksi LVI-, sähkö- ja kylmälaitejärjestelmien asennuksia, huoltoja ja korjauksia. Huolellisilla toimenpiteillä pidennämme kiinteistön käyttöikää sekä vähennämme toimintahäiriöitä, huollon tarvetta ja kustannuksia.

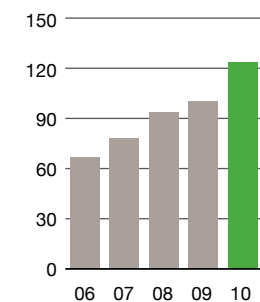
Energiatohokkuus edellä

Asiakkaiden kiinnostus energiansäästö- ja ympäristöasioihin näkyi kuluneen vuoden aikana uusina vaatimuksina palveluntuottajille. Vastasimme haasteeseen energiatohokkuuteen keskittyvillä palvelumalleilla, L&T® Ekohuollolla ja L&T Energiatakuulla.

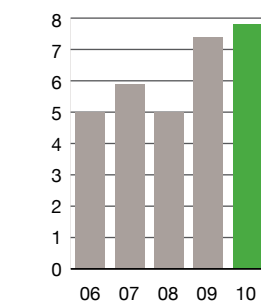
L&T® Ekohuolto on energiatohokkuuteen tähtäävää kiinteistöhoitoa. Se perustuu henkilökuntamme havaintoihin, parannusehdotuksiin ja -toteutuksiin.

Huolellisilla toimenpiteillä pidennämme kiinteistön käyttöikää sekä vähennämme toimintahäiriöitä, huollon tarvetta ja kustannuksia.

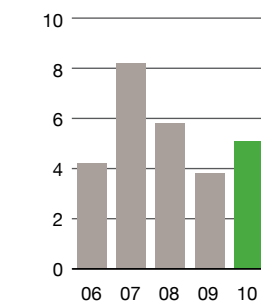
Liikevaihto, milj. €

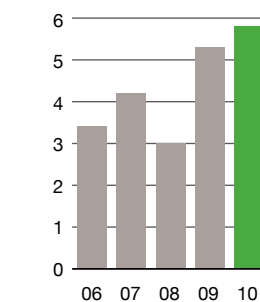
Liikevoitto, milj. €

Investoinnit, milj. €

EVA, milj. €

Kiinteistöt kuluttavat 40 prosenttia koko Suomen energiasta, joten energiansäästöpotentiaali on suuri.

L&T Energiatakuu on yhdessä Siemensin kanssa kehitetty palvelu, jossa kiinteistöille luvataan takuu energiansäästöstä ja -kulutuksesta. Kulutus voi laskea jopa 30 prosenttia. Yhteistyössä hyödynnetään L&T:n kiinteistöhoitoon hallintaa ja Siemensin rakennusautomaatio-osaamista.

Ilmastonmuutos lisää vahinkoja

Vahinkosaneerauksen palvelut kattavat jälkivahinkojen torjunnan eli omaisuuden ja rakenteiden suojauksen ja puhdistuksen sekä kuivauksen ja korjauksen vahinkoa edeltäneeseen tilaan esimerkiksi palo- tai kosteusvahingon jäljiltä.

Valmistaudumme ilmastonmuutoksen lisäämien säähäiriöiden aiheuttamien vahinkojen korjaamiseen. Talvella vahinkosaneerausta työllistivät muun muassa pakkasen aiheuttamat putkirikot ja kesällä myrskyvahingot. Vahinkosaneerauksen asemaa vahvistettiin solmimalla uusia kumppanuussopimuksia vakuutusyhtiöiden kanssa.

Markkinat kasvoivat taantumassakin

L&T:n Kiinteistöhoito on alan toiseksi suurin toimija Suomessa. Markkinoilla on paljon pieniä toimijoita. Kiinteistöpalvelualan markkinat kasvoivat jonkin verran vaikeassa yleisessä taloustilanteesta huolimatta. Merkittävimmät kilpailuetumme ovat asiakastarve- ja ratkaisulähtöinen myyntiprosessi, osaava henkilöstö, kustannustehokkuus, joustavuus ja laaja palvelupaketti.

Suomessa yksityisen ja julkisen sektorin tarvitsemien kiinteistöpalveluiden ulkoistaminen lisääntyy. L&T pyrkii hyödyntämään ulkoistamisen toisen aallon, jonka uskotaan olevan aluillaan.

Myös ostokulttuurin muutokset muokkaavat markkinoita. Ostaminen ammattimaistuu, kustannustietoisuus lisääntyy, asiakkaiden kiinnostus energiankulutuksen ja muiden kiinteistökulujen

ekoteko

Ekohuollon avulla säästöt viisimääräisiksi

Finlandia-talo on arkkitehtuuriltaan uniikki tapahtumien keskus ja myös kiinteistöhuollon kannalta ainutlaatuinen. Tiloja on paljon, ne ovat suuria ja talossa on toimintaa jopa ympäri vuorokauden. Energiatohokkuudessa riittää säästöpotentiaalia.

Aihe tuli Finlandia-talolla ajan-kohtaiseksi, koska taantumaan haluttiin varautua leikkaamalla kuluja ja talon käyttäjät pitävät yhä useammin tapahtumapaikan valintakriteerinä ympäristöasioiden huomioimista.

L&T:n huoltomies sovelsi käymänsä Ekohuolto-koulutuksen oppeja ja havaitsi, että esimerkiksi

säättämällä tilojen ilmanvaihtoa käytön mukaan alkoi syntyä säästöä.

Ensimmäisen puolen vuoden aikana sitä syntyi kymmeniä tuhansia euroja. Kustannussäästöt ovat energiatohokkuuden konkreettisin mittari, mutta Finlandia-talon palvelupäällikkö Lea Raitalan mukaan myös käyttöhäiriöt ovat vähentyneet ja viihtyvyys on parantunut.

– Tulosten takana on innostunut huoltomies, jolla riittää rohkeutta tehdä ehdotuksia. Lisäksi me käyttäjän roolissa olemme sitoutuneita energiatohokkuuden parantamiseen, Raitala sanoo.

seuraamiseen kasvaa ja palvelut ostetaan suurina kokonaisuuksina. Yhä useammin asiakas määrittelee vain tietyn laatutason ja antaa meille vapaat kädet saavuttaa taso mahdollisimman tehokkaasti.

Vuosi 2010

Kiinteistöhoitoon vuoden 2010 liikevaihto oli 123,5 miljoonaa euroa (100,2 milj. e), kasvua oli 23,3 prosenttia. Liikevoitto oli 7,8 miljoonaa euroa (7,4 milj. e). Operatiivisen toiminnan liikevoitto oli 7,9 miljoonaa euroa (7,5 milj. e). Vuoden tapahtumista ja liikevaihtoon ja tulokseen vaikuttaneista tekijöistä kerrotaan tarkemmin tilinpäätösosion sivulla 3.

Puusta puhdasta energiaa

Metsästä saatava energia on tulevaisuuden lämmittäjä ja sähköistäjä. Se tulee läheltä, sitä riittää ja se on hyväksi muutosherkälle ilmastollemme.

Uusiutuvat energialähteet (L&T Biowatti) on Suomen johtavia puupolttoainetoimittajia ja valtakunnallinen metsäpalvelujen tarjoaja. Olemme sillanrakentaja metsänomistajien ja puun käyttäjien tarpeiden välillä. Haluamme antaa asiakkaillemme mahdollisuuden keskittyä omaan ydinliiketoimintaansa. Ensisijainen tehtävämme on onnistua toimituksissa asiakkaillemme. Emme ole mukana itse energiantuotannossa emmekä puunjalostuksessa. Toimitusvarmuuden takaamiseksi kohdennamme puunhankintaa nuoriin metsiin, jotta puunjalostuksen suhdanteet eivät heiluttele materiaalimääriä. Uusiutuvat energialähteet toimii myös Ympäristöpalveluiden tuottaman kierrätyspolttoaineen myyntiorganisaationa.

Toiminnan painopiste on Suomessa ja suomalaisen puun hyödyntämisessä. L&T haluaa ohjata

energiantuotantoon erityisesti niitä puubiomassoja, joista perinteinen puunjalostusteollisuus ei ole kiinnostunut.

Lisäksi tuotevalikoimaamme kuuluu muun muassa puupohjaisia kateaineita, joita käytetään ympäristörakentamisessa.

Hoidettu metsä tuottaa

L&T tarjoaa ratkaisuja metsänomistajille, jotka haluavat hoitaa metsiään, mutta eivät tiedä, miten. Metsäpalveluasiantuntija tutustuu metsään ja suunnittelee hoidon, jotta metsänhoitotoimenpiteisiin voidaan edetä turvallisesti. L&T:n metsäpalveluille tunnusomaista on helppous, kustannustehokkuus ja luotettavuus.

Metsät ovat sitä tuottavampia, mitä paremmin ne on hoidettu. Metsä tarvitsee hoitoa erityisesti kasvessaan taimesta ensiharvennusikään. Tällä aikavälillä

Odotamme lähivuosilta kaupallisten puupolttoainemarkkinoiden ja puupolttoainekysynnän kasvua.

tehdyt tai tekemättömät toimet vaikuttavat eniten metsästä saatuihin tuottoihin koko kiertoajan aikana.

Nuorten metsien puu ei sovellu parhaalla mahdollisella tavalla perinteisen puunjalostuksen tarpeisiin, mutta sitä voidaan hyödyntää järkevästi energiantuotannossa fossiilisten polttoaineiden sijaan. Nuoren metsän hoito kasvattaa tulevaisuuden kantorahatuloja ja luo edellytyksiä virkistyskäyttöarvon paranemiseen. Hoidolla saatetaan liian tiheä metsä arvokasvukuntoon, hillitään ilmastomuutosta ja luodaan työtä ja toimeentuloa suomalaisille.

Oma verkosto takaa toimitusvarmuuden

L&T:n Uusiutuvat energialähteet panostaa toimitusvarmuuteen. Hankimme puuta suoraan metsänomistajilta oman metsäpalveluorganisaatiomme avulla. Näin hankintamme on omilla käsissämme. Omaa metsäpalveluorganisaatiotamme täydentää puunhankinnassa monipuolinen yhteistyökumppaneiden verkosto.

Logistiikka hallitaan räätälöidyillä tietojärjestelmissä. Puunkorjuu-, haketus-, murskaus- ja kuljetusoperaatiot toteutetaan yhteistyössä pitkäaikaisen yhteistyöyrittäjien kanssa, mutta toimitusvarmuuden varmistamiseksi käytössä on myös omaa tuotantokalustoa. Ainoana polttoainetoimittajana L&T:llä on valtakunnallinen terminaaliverkosto, joka mahdollistaa toimitusvarmuuden myös häiriötilanteissa.

Uusiutuvien lisäysohjeista potkua puunkäyttöön

Suomi on osana EU:ta ja uusiutuvan energian direktiivin kautta veloitettu nostamaan uusiutuvan energian osuuden energian loppukulutuksesta 38 prosenttiin (2005: 28,5 %) vuoteen 2020 mennessä. Se edellyttää puupolttoaineiden kilpailukyvyyn parantamista fossiilisiin polttoaineisiin nähden.

Direktiivi johti vuonna 2010 merkittäviin muutoksiin energiaverotuksessa ja puun energiakäyttöön kannustamisessa, ja uusilla avauksilla uusiutuvan energian käyttöä voidaan vauhdittaa lisää. Eniten lisäämispotentiaalia on metsähakkeessa, jonka lisävirrat tulevat pääosin puunjalostuksen ulkopuolisista virroista: nuorten metsien puusta tehdystä metsähakkeesta.

Ilmastonmuutoksen hillitseminen edellyttää kestäviä energiahuollon ratkaisuja. Puun energiakäyttö hillitsee ilmastonmuutosta tehokkaasti, koska puun poltosta vapautuva hiilidioksidi sitoutuu uuden puuskupolven kasvuun. Fossiilisten vaihtoehtojen hiilidioksidi taas tulee lisäkuormituksena luontaiseen hiilikiertoon. Puu on siis hiilitaseeltaan neutraali polttoaine.

Tulevaisuuden markkinat

L&T on Suomen johtavia puupolttoaineiden toimittajia.

Odotamme lähivuosilta kaupallisten puupolttoainemarkkinoiden ja puupolttoaineiden kysynnän

kasvua, kun Suomi osana EU:ta rakentaa energiahuoltoaan kestävämmälle pohjalle. Uusiutuvan energian lisäämiseen veloitettavan direktiivin vaikutukset näkyvät aikaisintaan loppuvuodesta 2011 puun kysynnän lisääntymisenä.

Vuosi 2010

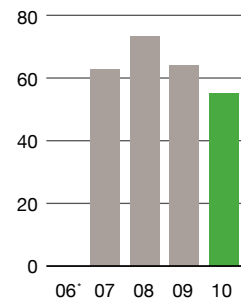
Vuonna 2010 Uusiutuvien energialähteiden liikevaihto oli 55,1 miljoonaa euroa (64,1 milj. e) ja se väheni 14,1 prosenttia. Liiketappio oli 6,6 miljoonaa euroa (liiketappio 1,0 milj. e). Operatiivisen toiminnan liiketappio oli 3,1 miljoonaa euroa (liiketappio 0,6 milj. e). Vuoden tapahtumista ja liikevaihtoon ja tulokseen vaikuttaneista tekijöistä kerrotaan tarkemmin tilinpäätösohjeiden sivulla 3.

08:15 Metsänhoidossa ja puukaupoissa metsänomistajaa palvelee metsäpalveluasiantuntija, joka arvioi metsäkohteen ja tekee toimenpide-ehdotuksen. Hän huolehtii myös viranomaisasiakirjoista ja tukien hakemisesta.

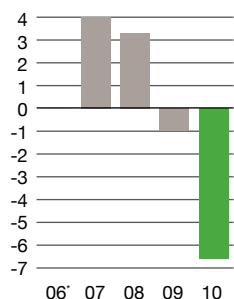
12:32 Oma raaka-ainehankinta takaa toimitusvarmuuden.

16:10 L&T:n puupolttoaineita käytetään sähkön ja lämmön yhteistuotannossa.

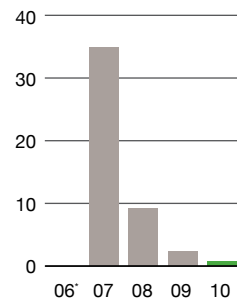
Liikevaihto, milj. €

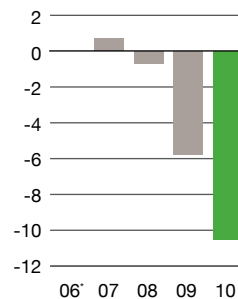
Liikevoitto, milj. €

Investoinnit, milj. €

EVA, milj. €

*L&T osti Biowatti Oy:n osake-enemmistön (70 %) vuonna 2006.

Vastuullisuus on keskeinen osa strategiaamme

Vastuulliset toimintatavat ovat jokapäiväisen toimintamme lähtökohtia. Palveluidemme kautta autamme asiakkaitammekin toimimaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Tavoitteenamme on olla kannattava ja kilpailukykyinen sijoituskohde, haastava ja turvallinen työpaikka, luotettava yhteistyökumppani ja hyvä yrityskansalainen. L&T:n missio liittyy konkreettisesti kestävän kehityksen edistämiseen, ja vastuullisuus on toimintamme perusedellytys.

Noudatamme säädöksiä ja lakeja ja toimimme kestävän kehityksen periaatteiden sekä hyvien liiketapojen mukaisesti. Pyrimme pitämään yhtiön kilpailukykyisenä ja kannattavana parantamalla tehokkuutta ja erilaistamalla muun muassa tuotekehityksen avulla. Henkilöstömme on sitoutunut toiminnan jatkuvaan parantamiseen.

Johtaminen L&T:llä

Käytännön työtämme ja toimintaamme suunnitellaan, kehitetään ja ohjataan johtamisjärjestelmän (L&T Integrated Management System) avulla. Järjestelmä sisältää yhteisesti määritellyt toimintatavat ja antaa työvälineitä strategian toteuttamiseen ja liiketoiminnan tavoitteiden saavuttamiseen. Johtamisjärjestelmä kattaa myös kansainväliset toimintomme. Sen avulla varmistetaan, että toimintamme on johdonmukaista, yhtenäistä ja korkeatasoista kaikilla toiminta-alueillamme.

Ympäristö-, terveys- ja työturvallisuusriskien hallinta on olennainen osa johtamisjärjestelmäämme. Henkilöstömme hyvinvointi, turvallinen työympäristö ja esimerkiksi ympäristöasioissa ovat niitä tekijöitä, jotka turvaavat yhtiön ja sen

toiminnan kehittämisen. Ympäristö- ja turvallisuusriskejä arvioidaan säännöllisesti ja kattavasti eri organisaatioitasoilla.

Johtamisjärjestelmämme on sertifioitu ISO 9001- (laatu), ISO 14 001- (ympäristö) ja OHSAS 18001- standardien (työterveys ja -turvallisuus) mukaisesti.

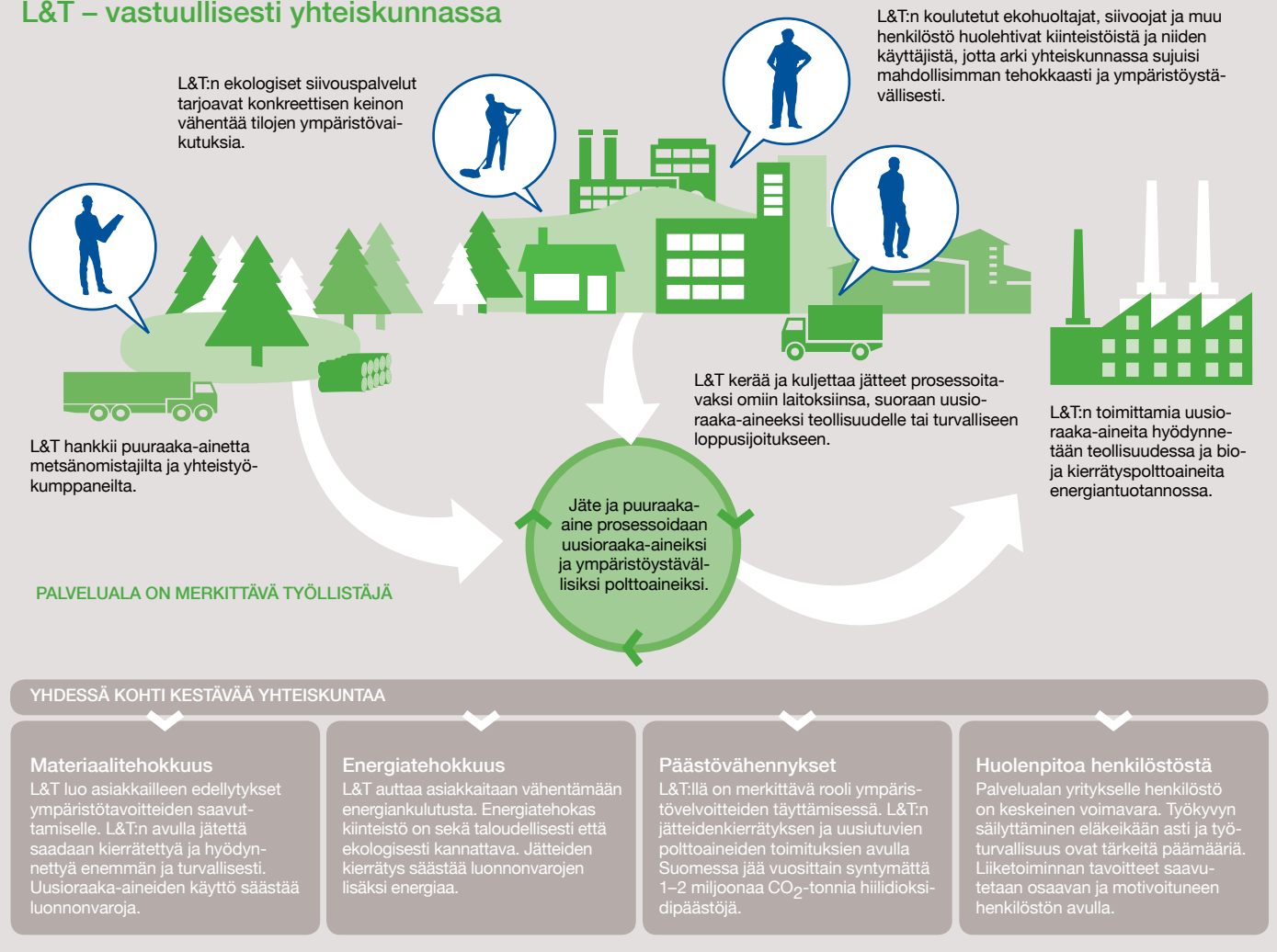
Yhteiskunnalliset trendit muokkaavat liiketoimintaamme

Palvelualan yritykselle väestön ikääntyminen, työvoiman riittävyys ja palveluiden kysynnän kasvu ovat keskeisiä yhteiskunnallisia muutosvoimia. Tehtävänämmä on varmistaa riittävän ja osaavan työvoiman saaminen tulevaisuudessakin. Tässä tilanteessa monikulttuurisuuden johtaminen ja osaamisen kehittäminen ovat strategisesti tärkeitä asioita. Pyrimme myös varmistamaan, että mahdollisimman moni L&T:läinen voisi jäädä työkykyisenä vanhuuseläkkeelle.

Me luomme asiakkaillemme edellytykset ympäristötavoitteiden saavuttamiselle ja velvoitteiden täyttämiseksi. Odotukset L&T:n palveluja kohtaan kasvavat ympäristötietoisuuden lisääntyessä. Materiaali- ja energiatehokkuuden parantaminen liittyvät entistä tiiviimmäksi osaksi asiakasyritystemme arkea. Prosesseja on tehostettava taloudellisen tehokkuuden varmistamiseksi ja päästöjä on vähennettävä ilmastomuutoksen hillitsemiseksi. Ympäristöhuollon motiivit ovat muuttuneet jätteen hävittämisestä sen palauttamiseen uudelleen hyödynnettäväksi.

Prosesseja on tehostettava taloudellisen tehokkuuden varmistamiseksi ja päästöjä on vähennettävä ilmastomuutoksen hillitsemiseksi.

L&T – vastuullisesti yhteiskunnassa

Lainsäädännöllä rakennetaan kierrätysyhteiskuntaa

EU:n kierrätystavoitteet, valtakunnallinen jätesuunnitelma ja kansallinen lainsäädäntö ohjaavat Suomea asteittain kohti kierrätysyhteiskuntaa. Jäteveropohja laajenee ja vero nousee, ja asiakkaidemme on tehtävä entistä enemmän kestävän kehityksen suuntaisia valintoja. Jätteiden syntymistä on ehkäistävä ja

jätteiden palauttamista takaisin teollisuuden raaka-aineiksi on lisättävä.

Valmisteilla oleva uusi jätelaki sekä tulevat jäteverolinjaukset tulevat ohjaamaan jätteet vähitellen pois kaatopaikoilta ja siten parantavat kierrätysliiketoiminnan toimintaedellytyksiä. Nykymuodossaan eduskunnan käsittelyssä olevasta laista kuitenkin puuttuvat tehokkaat normit, joilla

varmistetaan, että Suomessa saavutetaan 50 prosentin kierrätystavoitteet.

L&T:n toiminta tiiviimmäksi osaksi yleistä materiaalitaloutta

Kestävän kehityksen periaatteet ohjaavat säästämään raaka-aineita, energiaa ja luontoa. Raaka-aineiden, energian ja saastuttamisen kallistuminen luo uusia teknologioita ja palvelumalleja.

L&T:llä on merkittävä rooli, kun Suomi lisää uusiutuvien energialähteiden käyttöä lähivuosina. Toimittamillamme puupohjaisilla biopolttoaineilla ja kierrätyspolttoaineilla korvataan energiantuotannossa fossiilisia polttoaineita. Keräämme ja jatkojalostamme jätteistä ja sivuvirroista uusiorka-aineita ja kierrätyspolttoaineita, joiden avulla säästetään luonnonvaroja, korvataan fossiilisia polttoaineita ja hillitään siten ilmastonmuutosta.

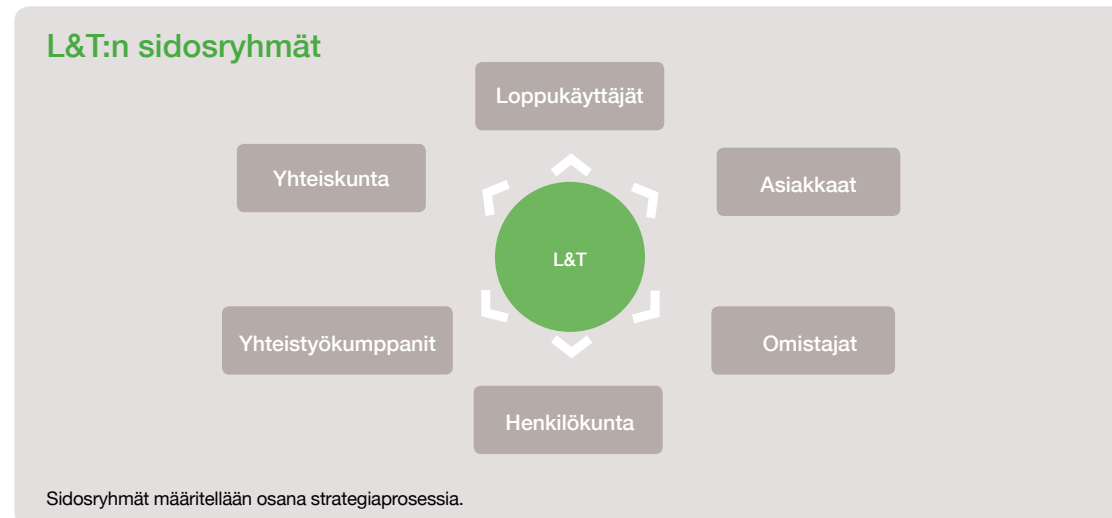
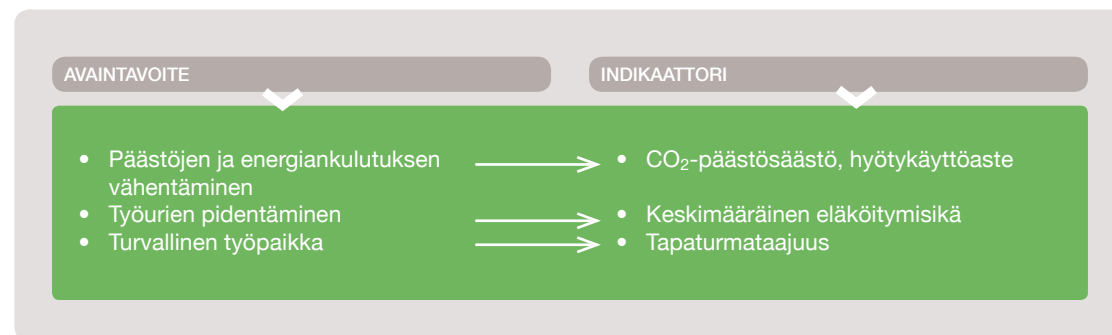
Yritysvastuun tavoitteet

Yritysvastuuseen liittyvät tavoitteemme kytkeytyvät siihen visioon, jollaiseksi uskomme yhteiskunnan ja toimintaympäristömme kehittyvän. Tavoitteemme on esitetty alla olevassa kaaviossa.

Raportoinnin laajuus

Vuosikertomuksen raportointi kattaa L&T:n toiminnan kaikilla toimialoilla ja kaikissa toimintamaissa. Talouden tunnusluvut perustuvat tilinpäätökseen. Sosiaalisen ja ympäristövastuun tunnusluvut kattavat joiltain osin vain L&T:n liiketoiminnan Suomessa ja poikkeamat on esitetty erikseen.

Vuosikertomuksen laadinnassa on sovellettu Global Reporting Initiativen (GRI) antamaa suositusta yritysten yhteiskuntavastuuraportoinnin sisällöstä ja raportointiperiaatteista. Raportoinnin kattavuus suhteessa GRI:n raportointiohjeistukseen on esitetty sivulla 49. L&T:n oman arvon mukaan raportti vastaa raportointitasoa C.

Palvelumme edistävät kestävästä kehitystä

Alan johtavana yrityksenä vastuamme ympäristöasioissa on erityisen suuri. Annamme oman osaamisemme asiakkaidemme käyttöön ja luomme edellytykset ympäristövelvoitteiden täyttämiseksi ja ympäristötavoitteiden saavuttamiselle.

Tarjoamme palveluita, jotka pienentävät ympäristön kuormitusta ja parantavat asiakkaidemme toiminnan laatua. Palveluissamme keskiössä ovat materiaali- ja energiatehokkuus. L&T:n toiminta vähentää Suomen CO₂-päästöjä reilulla miljoonalla CO₂-tonnilla.

Materiaalitehokkuutta tukevaa ympäristöhuoltoa

Ympäristöhuollossa pyrimme auttamaan asiakkaita toimimaan kestävästi kehityksen suuntaisesti. Ensisijaisesti tarkastellaan mahdollisuudet jätteen ja sivuvirtojen vähentämiseksi. Sen jälkeen pyrimme hyödyntämään jätteet ja sivuvirrat ensisijaisesti raaka-aineina ja toissijaisesti energiana. Materiaalin hävittäminen hautaamalla tai polttamalla on meille viimeinen vaihtoehto.

Valtakunnallisen jättesuunnitelman mukaan vuonna 2016 yhdyskuntajätteestä 50 prosenttia tulisi kierrättää ja 30 prosenttia hyödyntää energiana. Kaatopaikalle tulisi sijoittaa enintään 20 prosenttia. L&T:n laitoksilla käsiteltävästä jätteestä 81 prosenttia pystyttiin hyödyntämään uusiorka-aineina tai energiana vuonna 2010.

Syntypaikkalajittelusta hyötykäyttöön

Kierrätysyhteiskunnan peruspilari on syntypaikkalajittelu. Kannustamme jätteen hyötykäyttöön tekemällä kierrätyksestä mahdollisimman helppoa. Järjestämme muun muassa lajittelukoulutuksia ja tarjoamme lähikeräyksen tarvittavia välineitä. Käymme eri sidosryhmien kanssa aktiivista vuoropuhelua kierrätyksen eduista.

Keravan kierrätyspuiston uudistamisen avulla entistä suurempi osuus vastaanotetusta jätteestä saadaan hyötykäyttöön. Keravan laitosten hyöty-

käyttöaste nousee uudistusten myötä yli 90 prosenttiin. Keravan laitos on osa L&T:n kierrätyslaitosverkostoa, johon kuuluvat Suomen laitosverkoston lisäksi laitokset Venäjällä ja Latviassa.

Rinnakkaispoltto kestävästä energiahödyntämisestä

L&T tarjoaa jätteen energiahödyntämiseen massapolttoa kestävämmän ratkaisun. Niin sanotussa rinnakkaispoltossa L&T:n kierrätyslaitoksissa tuotettua, standardien mukaista kierrätyspolttoainetta käytetään esimerkiksi hakkeen, turpeen tai kivihiilen rinnalla voima- ja lämpölaitoksissa, joissa tuotettu lämpö ja sähkö hyödynnetään esimerkiksi kiinteistöjen lämmitykseen sekä teollisuuden prosessien energiatarpeisiin.

Rinnakkaispoltossa on mahdollista tuottaa energiaa, lämpöä ja sähköä korkeimmilla mahdollisilla hyötysuhteilla ja pienimmillä mahdollisilla CO₂-päästöillä, kun kierrätyspolttoaineiden rinnalla käytetään maksimaalinen määrä biopolttoainetta, kuten metsähaketta. Rinnakkaispoltossa energiahödyntäminen kuuluu päästökaupan piiriin.

Välineitä raportointiin ja seurantaan

Erilaiset raportointivälineet auttavat asiakkaitamme kohti ympäristöystävällisempää toimintaa. Tarjoamme välineitä niin asiakkaan omaan seurantaan kuin viranomaisille suunnattuun raportointiin. Ympäristönetti-palvelun kautta asiakkaamme voivat seurata omia jätemääriä ja kustannuksia. VTT:n kanssa kehitetyn ilmastovaikutuslaskurin avulla voidaan laskea yrityksen jätehuollon aiheuttamat ilmastovaikutukset ja vertailla erilaisia jätehuoltoratkaisuja. Tulosten pohjalta asiakkaalle esitetään kehitysehdotuksia.

Valtakunnallisen jättesuunnitelman mukaan vuonna 2016 yhdyskuntajätteestä 50 prosenttia tulisi kierrättää ja 30 prosenttia hyödyntää energiana.

Kiinteistöhuollolla saavutetaan merkittäviä säästöjä

Kiinteistöhuollolla on suuri merkitys kiinteistöjen energiankulutukselle. Suomessa kiinteistöjen energiansäästön kokonaispotentialia arvioidaan olevan noin 20 prosenttia.

L&T® Ekohuollossa huoltomiehet koulutetaan energiansäästämisen asiantuntijoiksi: syntyvät säästöt ovat seurausta huoltomiesten jatkuvasta havainnoinnista ja nopeasta puuttumisesta ongelmiin. Huoltomiehen havainnoinnin ja toimenpiteiden kautta saavutettava säästöpotentialia on kiinteistökohteesta riippuen noin 10 prosenttia. Uusia ekohuoltajia koulutettiin vuonna 2010 noin 150.

Uusiin ekokonsepteihimme kuuluu yhdessä Siemensin kanssa kehittämämme L&T Energiatakuu-toimintamalli, jolla asiakkaalle taataan sovittu energiansäästö ja laadukas kiinteistöhoito teknisine palveluineen. Toimintamallin avulla voidaan alentaa kiinteistöjen energiankulutusta, ja energiatehokkuutta edistävien laiteinvestointien rahoitus on mahdollista ilman taloudellista riskiä. Mikäli asiakkaan kanssa yhdessä sovittuihin tavoitteisiin ei päästä, asiakas saa investoimansa rahat takaisin.

Ekologinen siivous on osa yrityksen vastuullista toimintaa

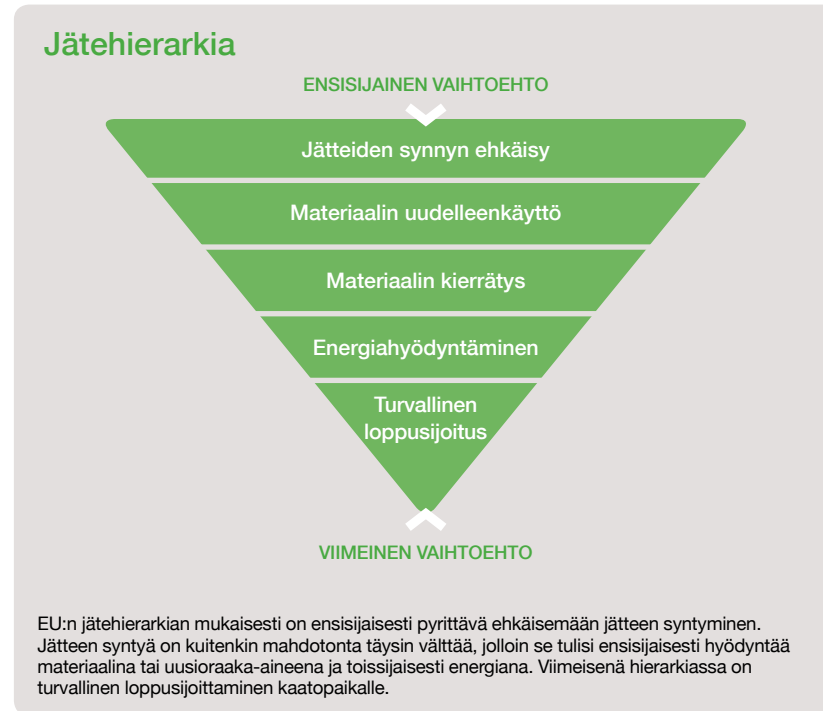
L&T:n siivouspalvelut vastaa jatkossa yhä paremmin asiakkaiden ympäristö- ja energiatehokkuuden vaateisiin. Siivouspalveluissamme yhdistyvät ympäristömyönteinen siivous, tehokas toimistokierrätys ja ympäristöosaaminen. Tavoitteenamme on, että siivoushenkilöstömme tukee entistä paremmin asiakasta tämän arjessa muun muassa jätteiden lajittelussa ja käytännön energiansäästämässä.

Siivous- ja käyttäjäpalveluiden henkilöstö saa ympäristökoulutusta voidakseen opastaa kiinteistön käyttäjiä esimerkiksi lajittelussa ja kierrätyksessä. Vuonna 2010 koulutuksen kävi noin 300 L&T:läistä.

L&T® Ekosiivous-palvelulle on myönnetty pohjoismainen Joutsen-ympäristömerkki. Käytettävät puhdistusaineet on sertifioitu ympäristömerkillä, aineiden annostuksia seurataan ja veden kulutusta minimoidaan käyttämällä mikrokuitutuotteita.

L&T Biowatti vastaa uusiutuvan energian kasvavaan tarpeeseen

L&T tuo markkinoille huomattavia määriä uusiutuvia polttoaineita, joilla korvataan fossiilisia polttoaineita. Puupolttoaineen saatavuus on taattu puunjalostuksen suhdanteista riippumatta. Tämä varmistetaan tekemällä puukaupat suoraan metsänomistajien kanssa sekä kohdentamalla hankinta nuoriin metsiin, mikä tukee samalla metsänhoitoa. Laskelmien mukaan ainakin kolmasosa Suomen energiantarpeesta pystytään täyttämään puhtaasti

puulla ilman, että ympäristön monimuotoisuutta vaarannetaan.

EU-direktiivin (2009/28/EY) mukaan Suomen tulee lisätä uusiutuvan energian osuutta loppukäytöstä 28,5 prosentista (lähtötilanne vuonna 2005) 38 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä.

Puu on Suomen olosuhteissa paras ja kustannustehokkain keino lisätä uusiutuvaa energiaa. Nuoren metsän puusta tehdyllä metsähakkeella saadaan uusiutuvaa energiaa neljänneksen kustannuksilla suhteessa tuulivoimaan. Puu on myös hiilitaseeltaan neutraali energianlähde, sillä puun poltosta vapautuva hiilidioksidi sitoutuu uuden puusukupolven kasvuun.

Bioperäinen raaka-aine on ekologisesti järkevintä hyödyntää energiaksi mahdollisimman lähellä kasvupaikkaa. Uusiutuvan energian tuotanto ja jakelu onkin L&T:llä keskittynyt yli 95-prosenttisesti Suomeen ja lähienergiaan.

Metsähakkeessa potentiaalia Uusiutuvaa energiaa voidaan lisätä Suomessa merkittävästi metsähakkeen avulla. Tavoitteena on nostaa sen käyttö 5 miljoonasta kuutiometristä 13,5 miljoonaan vuoteen 2020 mennessä. Jotta Suomen uusiutuvan energian lisäysvelvoite saadaan täytettyä, olisi metsähakkeen käyttöä lisättävä vielä useilla miljoonilla kiintokuutiometreillä esitetystä. Asiantuntija-arvioiden mukaan ainakin

perinteisen puunjalostuksen volyymien säilymiseen nykytasoisina, biodieseltuotannon käynnistymiseen sekä tuulivoimatavoitteiden toteutumiseen liittyvä epävarmuustekijöitä, joita tullaan kompensoimaan metsähakkeella.

Metsäntutkimuslaitoksen mukaan Suomen metsissä riittää hyvin puuta uusiutuvan energian lisäämiseen. Myös ympäristöjärjestöt kannattavat metsähakkeen käytön lisäämistä esimerkiksi turpeen kustannuksella. Metsähakkeen osuus L&T:n biopolttoaineista on noin 77 prosenttia ja kaikista polttoaineista 64 prosenttia.

Uusiutuvan energian velvoitepaketin mukaisesta uusiutuvan energian lisäyksestä 55 prosenttia on puuta ja tästä peräti 48 prosenttia metsähaketta. Paketin kautta ohjaukset tulevat muuttamaan porrastetusti, ja esimerkiksi fossiilisten polttoaineiden verotusta kiristetään vuonna 2011.

Biodiversiteetti

Metsäluonnon monimuotoisuuden (biodiversiteetti) säilyttäminen ja parantaminen on meille tärkeä asia. Toimintaamme metsässä ohjaa Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion julkaisemat sekä alan asiantuntijoiden ja toimijoiden yhteistyössä laatimat metsähoitosuositukset. Suomessa energiapuunkorjuu on metsäsertifiointin piirissä, mikä takaa sen, että metsien käyttö on ekologisesti kestävällä pohjalla.

Keskitymme ennen kaikkea nuoren metsän pienpuuhun, joka on ympäristöystävällisin vaihtoehto oksien, latvusten ja kantojen hyödyntämiseen verrattuna. Hoidetussa nuorena metsässä kasvu kiihtyy ja metsän laatu sekä kyky sitoa hiilidioksidia paranevat.

Vihreää teknologiaa ja kestävää tuotekehitystä

Tuotekehityksen tehtävänä on vastata L&T:n palvelutuotevalikoiman kilpailukyvyistä ja edesauttaa näin yhtiön tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteemme tutkimuksen ja kehityksen saralla tukevat strategiaamme: esimerkiksi kierrätykseen, biopolttoaineisiin ja teollisuuden liittyvän teknologian, tutkimuksen ja kehityksen lähtökohtana on materiaalitehokkuuden kehittäminen.

Olemme mukana erilaisissa teollisuus- ja yritysvetoisissa hankkeissa joko vetäjänä tai partnerina. Tehtävämme yhteishankkeissa on ennen kaikkea jätteiden prosessointi raaka- tai polttoaineeksi. Muita osallistujia ovat tutkimuslaitokset, teknologian toimittajat sekä esimerkiksi voimalaitokset, jotka käyttävät kierrätyspolttoaineen. Tutkimuslaitosten vetämissä hankkeissa toimimme rahoittajana ja ohjaamme toimintaa tavoitteenamme viedä alaa eteenpäin. Tällä hetkellä käynnissä on sekä kansallisia että EU-tasoisia hankkeita.

Teemme kehitystyötä myös asiakkaidemme prosessien kehittämiseksi. Paljon julkisuutta saaneen Hiilivapaat kunnat -hankkeen (HINKU) tavoitteena on ollut sitoutua yhteisiin tavoitteisiin ja löytää asiantuntijoiden, yritysten, päättäjien ja kuntalaisten yhteisvoimin ratkaisuja kasvihuonepäästöjen vähentämiseksi. L&T on yksi hankkeen yrityspartnereista, jotka auttavat kuntia kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä.

Ympäristötuotteiden kehittämisessä pyrimme käyttämään kierrätettyjä materiaaleja ja kehittämään kestäviä tuotteita, joilla on pitkä elinkaari. Tuotteiden paikallinen tuotanto ja tehokas kuljetus otetaan huomioon. Tuotteet itsessään tukevat vihreää teknologiaa: suunnittelemme ja tuotamme esimerkiksi kompostoreita sekä erilaisia jätteenkeräyssäiliöitä.

09:09 Asenteet kierrättämiseen ovat kohdallaan, mutta tarvitaan myös neuvontaa ja oikeanlaisia keräysastioita. Lajittelu helpottuu, kun sen voi tehdä lähellä kotia.

10:51 Noin 80 prosenttia L&T:n laitoilla käsiteltävistä jättemateriaaleista pystytään hyödyntämään materiaalina tai energiana.

15:12 L&T:llä on kattava verkosto kierrätyslaitoksia, joissa jätteistä prosessoidaan uusioka-aineita kotimaisille ja kansainvälisille markkinoille.

Toimintamme ympäristövaikutukset ja kokonaishyöty

Vastuullisuus on edellytys kaikessa toiminnassamme ja kytkeytyy keskeisesti liiketoimintaamme. Oman toimintamme on oltava esimerkillistä niissä asioissa, joita tarjoamme asiakkaillemme.

Seuuramme systemaattisesti omia ympäristövaikutuksia ja pyrimme löytämään keinoja minimoida niitä. Laskennallisesti L&T:n toiminnan kautta saavutettava päästösäästö on huomattava suhteessa toiminnassamme aiheutuviin ympäristövaikutuksiin. Oman toimintamme aiheuttamat hiilidioksidipäästöt ovat vähentyneet edellisvuodesta.

Ekotehokkuutta omissa kiinteistöissä

L&T:n omistamien kiinteistöjen huoltosopimukset on laadittu L&T® Ekohuolto -konseptin mukaisiksi siten, että toimenpiteiden avulla pystytään minimoimaan kiinteistöjen energian- ja vedenkulutus. Tavoitteeksi on asetettu 20 prosentin lasku energian- ja vedenkulutuksessa vuoteen 2015 mennessä. Lisäksi kiinteistöt pyritään liittämään mahdollisimman kattavasti etävalvonnan piiriin.

L&T:n kiinteistöjen energiankulutusta seurataan kuukausittain. Pieniin poikkeamiin puututaan kohdetasolla, suurempiin valtakunnallisesti. Näin myös varmistetaan, ettei taloudellisia riskejä ilmene.

Logistiikan tehostaminen vähentää päästöjä

L&T on Suomen suurimpia logistiikka-alan yrityksiä, ja siksi logistiikan tehostaminen on keskeinen keino parantaa yhtiön kilpailukykyä ja pienentää ympäristövaikutuksia. Tehostamisen vaikutukset päästöihin ovat huomattavat. Logistiikkamme perustana ovat tarkat laskelmat siitä, miten pitkiä

matkoja kannattaa kuljettaa, jotta kuljetettavasta materiaalista saavutettavat hyödyt ja ekotehokkuus eivät kärsi.

Vuonna 2010 käynnistimme ohjelman, jossa tarkastellaan Ympäristöpalveluiden ja Uusiutuvien energialähteiden logistisia prosesseja sekä niiden kehittämistä kohti entistä parempaa ekotehokkuutta. Nykytilan analyysi on määrää saadaan valmiiksi keväällä 2011, ja sen pohjalta luodaan kehityssuunnitelma logistiikan tehostamiseksi.

Pyrimme kuljetuksissa vähentämään ylimääräistä ajoa tehokkaan reitityksen avulla. Puupolttoaineen energiasisältö pyritään maksimoimaan huolehtimalla, että kuljetettava materiaali on mahdollisimman kuivaa, jolloin vältetään kuljettamasta turhaa vettä.

Aloitimme Ympäristöpalveluiden henkilökunnalle suunnatut kalustokoulutukset, joiden tavoitteena on parantaa kuljettajien ajoneuvokaluston osaamista sekä työturvallisuusasioiden huomioimista. Tähtäämme myös kaluston parempaan kunnossapitoon sekä korjauskulujen vähentämiseen.

Kuljetusten ympäristövaikutus pieni suhteessa kokonaishyötyyn

Toimintamme merkittävimpiä kielteisiä ympäristövaikutuksia ovat keräys- ja kuljetuspalveluista aiheutuvat päästöt. Kuljetusten negatiiviset vaikutukset ovat kuitenkin vain muutama prosentti siitä kokonaishyödyistä, joka saavutetaan, kun kuljetetaan biopolttoaineita tai materiaalia kierrätykseen.

Kiinteistöhuollon kaikkiin huollon ja tekniikan henkilö- ja pakettiautoihin on asennettu ajoneuvopaikannusjärjestelmä, jonka avulla tehostetaan kaluston käyttöä. Järjestelmän käyttöä laajennetaan myös Ympäristöpalveluissa. Käytössämme on myös vähäpäästöisiä kaasuautoja. Vuonna 2011 L&T ottaa koekäyttöön muun muassa bioetanolidieselkäyttöisiä ajoneuvoja. Etanolin käyttäminen polttoaineena vähentää hiilidioksidipäästöjä 85 prosenttia.

Päästöjen vähentämiseksi on jatkettu kuorma-autonkuljettajien ennakoivan ajotavan kurssia, joka kaikkien kuljettajien on suoritettava EU-direktiivin mukaan vuoteen 2014 mennessä. L&T:n oma polttoaineseuranta on osoittanut, että kuljettajien ajotavat eroavat huomattavasti, ja kuljettajien polttoaineenkulutus voi vaihdella jopa 50 prosenttia.

Vastuullisesti yhteistyössä

Edellytämme myös yhteistyökumppaneitamme vastuullista toimintaa. Toimimme yhteistyössä erilaisten alihankkijoiden kanssa, ja tilaajavastuulain mukaisesti teemme sopimuksia ja yhteistyötä vain sellaisten yritysten kanssa, joilla on asiat kunnossa. Samoin ympäristölupien tulee olla kunnossa kaikilla kumppaneillamme, joille toimitamme jätettä. L&T:llä itsellään on Suomessa 81 ympäristölupaa, jotka koskevat jätteiden ja biopolttoaineiden käsittelyä ja varastointia.

L&T:n toiminnan aiheuttamat CO₂-päästöt ja toiminnan laskennalliset CO₂-päästövähennykset

tuhatta CO ₂ -ekvivalenttonnia	2010	2009	2008	2007	2006
Päästöt					
Kuljetukset, työkoneet, tuotantoautot	55,4	55,5	59,2	64,5	67,4
Työmatkustaminen	2,0	1,8	2,5	2,3	2,0
Energiankulutus	6,6	7,2	8,5	8,1	7,7
Yhteensä	64,0	64,5	70,2	74,9	77,1
Laskennalliset päästövähennykset					
Materiaalikierrätys	-276,8	-223,1	-279,8	-279,3	-278,7
Polttoainetoimitukset	-919,4	-1 192,2	-1 757,7	-1 683,8	-1 863,6
Kaatopaikkasijoitus	20,2	11,5	12,5	12,2	12,6
Yhteensä	-1 176,1	-1 403,8	-2 025,0	-1 950,9	-2 129,7

Luvut on laskettu VTT:n luoman mallin avulla L&T:n Suomen-toiminnasta lukuun ottamatta L&T Recoilia. Laskennallinen päästövähennys on laskettu koko ketjulle jätteen/raaka-aineen keräyksestä uusiomateriaalin/polttoaineen käyttöön asti.

L&T:n omat päästöt pienenevät hieman edellisestä vuodesta. Eniten väheni L&T Biowatin polttoaineenkulutus. Käytössä oli aiempaa ympäristöystävällisempää sähköä. Työ ajoreittien tehostamiseksi jatkui ja kalustohankinnoissa huomioidaan vähäpäästöisyys. Päästövähennyksen pienentyminen on seurausta biopolttoainetoimitusten vähenemisestä. Jättemäärät kääntyivät notkahduksen jälkeen nousuun, mikä lisäsi hieman materiaalikierrätyksen aikaansaamia päästövähennyksiä.

Jätteen hyötykäyttö tuo päästösäästöjä

Paljon julkisuutta saaneen Hiilivaapaat kunnat -hankkeen (HINKU) tavoitteena on ollut löytää asiantuntijoiden, yritysten, päättäjien ja kuntalaisten yhteisvoimin ratkaisuja kasvihuonepäästöjen vähentämiseksi. L&T on yksi hankkeen yritys-partnereista.

Osana hanketta Mynämäellä käynnistettiin hyötyjätteiden erilliskeräys 4-lokeromenetelmällä. Asukkaat voivat osallistua kierrätykseen entistä paremmin ja samalla pienentää konkreettisesti hiilijalanjälkeään.

Syntyneitä päästövähennyksiä seurattiin vertaamalla tilannetta ennen tehostettua kierrätystä (2009) sekä tilannetta jossa 4-lokerokeräys oli toiminnassa (2010). Jo tällä hetkellä jätteen hyödyntämisen korvaushyödyt ovat samassa suu-

ruusluokassa kuin koko jätehuolto- ja hyödyntämisketjusta aiheutuvat kasvihuonekaasupäästöt. Laskenta on tehty L&T:n ja VTT:n yhdessä kehittämällä päästövaikutuslaskurilla.

Jättesuunnitelman tavoitteita vastaavassa kehitysskenaariossa arvioitiin hyödyntämisen kehittämismahdollisuudet vuoteen 2015 mennessä. Skenaarion mukaan vaikutus muuttuu jo vahvasti päästöjä vähentäväksi. Tämä edellyttää hyötykäytön merkittävää lisäämistä sekä koko jätehuoltoketjun uudistusta. Koko Mynämäen kunnan osalta tehostaminen toisi lähes 2000 tonnin (CO₂-eq) päästösäästön lähtötilanteeseen verrattuna. Määrä vastaa yhteensä lähes 1000 mynämäkeläisen henkilöauton vuotuista CO₂-päästöä.

Henkilöstö on tärkein voimavaramme

Tavoitteenamme on olla kiinnostava ja houkutteleva työnantaja, jonka osaava ja motivoitunut henkilöstö saavuttaa liiketoimintastrategian mukaiset tavoitteet. Asiakkaan saamat palvelukokemukset syntyvät ihmisten teoista. Siksi henkilöstöstrategia on L&T:llä keskeisessä roolissa.

Vuonna 2010 henkilöstöjohtamisessa keskityttiin erityisesti työkykyjohtamiseen ja työkyvyttömyyskustannusten minimoimiseen. Panostimme merkittävästi myös toimivan ja kustannustehokkaan organisaation luomiseen, mitä tuki tehokas uudelleensijoitusprosessi. Esimiestaitoja vahvistamme jatkuvasti valmennusohjelmilla ja täsmäkursseilla.

Merkittävimmät strategiset hankkeet tulevaisuudessa keskittyvät johtamisen kehittämiseen, työvoiman saatavuuden varmistamiseen ja Sirius-tökykyohjelmamme toiseen vaiheeseen.

Työmahdollisuuksia eri elämäntilanteisiin
Vuoden 2010 lopussa L&T:n palveluksessa oli koko- ja osa-aikaisia työntekijöitä yhteensä 8 732 henkilöä (8 743). Heistä 1 883 (1 981) työskenteli muualla kuin Suomessa. Henkilöstön määrä koko-aikaiseksi muutettuna oli keskimäärin 7 835 (8 113).

L&T:n henkilöstön ikäjakauma on selvästi laajempi kuin yrityksissä keskimäärin: työntekijöidemme ikä vaihtelee 15–74 vuoden välillä. Tarjoamme eri elämäntilanteisiin sopivia työmahdollisuuksia ja tuemme mahdollisuutta jatkaa työskentelyä eläkeikään saakka. Merkittäviin saavutuksiimme kuuluu se, että vuonna 2010 keskimääräinen eläköitymiskä L&T:llä oli 62,4 vuotta, kun se vuonna 2005 oli 59,4 vuotta.

Johtamisjärjestelmä takaa yhdenmukaiset henkilöstökäytännöt

Palvelualan yrityksenä henkilöstö on tärkeimpiä voimavarojamme. Yhdenmukainen toiminta turvataan johtamisjärjestelmän avulla. Henkilöstöjohtamisessa käytössämme ovat johtamisjärjestelmässä (IMS)

määritellyt konsernitason toimintaohjeet, jotka perustuvat EU-lainsäädäntöön. Ohjeita voidaan täydentää maakohtaisesti.

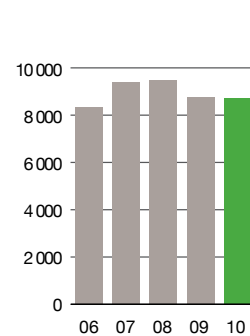
Ohjeiden noudattamista valvotaan ulkoisten ja sisäisten auditointien kautta. Henkilöstöjohtaja valvoo kaikkien maiden toimitusjohtajien ja henkilöstöpäälliköiden kanssa, että yhteiset periaatteet toteutuvat kaikissa toimintamaissamme. Vuosittaisessa strategiaprozessissa huomioidaan niin liiketoiminnan kehittämisen tarpeet kuin henkilöstöriskit.

Kehittäminen ja osaamisen johtaminen
Päämääränämme on turvata tavoitteidemme toteutuminen osaavan henkilöstön avulla. Se edellyttää systemaattista johtamista, johon kuuluvat tavoitteiden asetanta ja seuranta, kehityskeskustelut ja hyvä päivittäisjohtaminen. Siksi esimiestyöhön panostetaan. Uusille esimiehille järjestetään normaalin perhedytyksen lisäksi abc-valmennus, jossa käydään läpi esimiehen rooli sekä keskeiset toimintamallit. Lisäksi järjestämme esimiehille tutkintotavoitteisia koulutusohjelmia sekä kursseja, joilla keskitytään tärkeisiin aihepiireihin.

Konsernissa käynnistyi kaksi esimiehille ja asiantuntijoille suunnattua mentorointihanketta. Ohjelmien tavoitteena on tukea osallistujien ammatillista kasvua sekä jakaa hyviä käytäntöjä ja hiljaista tietoa organisaation sisällä ja verkostoissa valittujen yrityskumppanien kanssa. Kokemukset mentoroinnista ovat olleet hyvin myönteisiä.

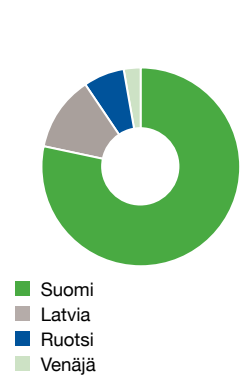
Esimiestyön keskeisenä tavoitteena on taata henkilöstölle parhaat mahdolliset edellytykset menestyä työssään, ja kannustammekin aktiivisesti itsensä kehittämiseen. Kehityskeskusteluja käydään 1–2 vuodessa, ja niiden käymistä sekä

Henkilöstömäärä

Henkilöstö vuoden lopussa, koko- ja osa-aikaiset yhteensä

Henkilöstö maittain

Henkilöstö maittain vuoden lopussa, koko- ja osa-aikaiset yhteensä

hyödyllisyyttä seurataan työyhteisötutkimusten yhteydessä.

Työyhteisötutkimus kertoo motivaatiosta Työyhteisötutkimuksemme ovat osoittaneet, että työntekijämme kokevat tekevänsä mielekästä ja tärkeää työtä hyvän asian puolesta.

Vuonna 2011 toteutetaan seuraava koko yhtiön kattava tutkimus, jossa tarkastellaan työskentelyn perusedellytyksiä, osaamisen kehittämistä ja työmotivaatiota. Tulokset käsitellään johtoryhmässä ja yksiköissä. Niiden pohjalta määritellään tärkeimmät toimenpiteet, joiden avulla jatkossa edistetään henkilöstön motivaatiota ja mahdollisuuksia toimia tuottavasti sekä liiketoiminnan tavoitteita.

L&T työllistää tulevaisuudessakin

Riittävän ja oikeanlaisen työvoiman takaaminen on palveluvaltaisen alan keskeisiä kysymyksiä. Kilpailu osaavasta työvoimasta kovenee palveluiden kysynnän kasvamisen ja väestön ikääntymisen seurauksena. Tavoitteenamme rekrytoinnissa on turvata henkilöstön määrä, laatu ja pysyvyys pitkällä aikavälillä.

Vahvuksiimme ja kilpailuetujamme työnantajana on se, että olemme tulevaisuuden työllistäjä. Teollisuuden työpaikat siirtyvät yhä enemmän ulkomaille, mutta palvelualan yrityksenä työllistämme ihmisiä toimintamaissamme.

Laadukas rekrytointiprosessimme tarjoaa myönteisen kokemuksen jokaiselle hakijalle. Valintakriteereiden oikeudenmukaisuus ja syrjinnän välttäminen ovat meille tärkeitä asioita, sillä tavoittelemme monimuotoista työyhteisöä.

Kannustamme työntekijöidemme siirtymistä uusiin tehtäviin talon sisällä ja työskentelemme ylläpitääksemme ilmapiiriä, jossa työntekijät rohkenevat tuomaan esiin toiveensa työnkuvan suhteen. Mikäli esimiehellä ei ole tarjota toivotunlaisia tehtäviä, voidaan kääntyä rekrytoinnin puoleen ja selvittää mahdollisuuksia sisäiseen urakiertoon.

Uudelleensijoitusprosessista tukea sopeuttamistoimiin

Vuonna 2010 toimintaamme tehostettiin vastamaan markkinatilannetta. Toimialajakoja uudistettiin ja luotiin aiempaa kustannustehokkaampi organisaatio. Henkilöstövähennyksiltä ei täysin vältytty, ja rekrytointiorganisaatiomme tärkeänä tehtävänä oli huolehtia uudelleensijoittamisesta ja takaisinottovelvoitteen koordinoimisesta.

Tuimme vähennyksen kohteena olevia henkilöitä useilla tavoilla ja etsimme aktiivisesti muita työtehtäviä yhtiön sisältä. Tukea annettiin myös uudelleensijoittamisessa ja työnhakuvalmennuksessa, ja noin neljännes uudelleensijoituksen piirissä olleista työntekijöistä pystyttiin työllistämään uudestaan L&T:lle.

Monimuotoisuus voimavarana

Uskomme, että monimuotoinen työyhteisö on kilpailuetu. Tavoitteenamme on kehittyä ja keskustella siitä, miten pystymme entistä paremmin ottamaan huomioon eritaustaiset työntekijät ja työskentelemään yhdessä iästä, sukupuolesta ja kulttuuritaustasta riippumatta.

Ulkomaalaistaustaisen työvoiman määrä L&T:llä on kasvanut tasaisesti. Haasteita eri kulttuuritaustoista tulevien työntekijöiden kohdalla ovat kieli- taito, sopeutuminen suomalaiseen työkuulttuuriin, esimiesten taidot työskennellä heidän kanssaan sekä asiakkaiden odotukset. Teemme jatkuvasti töitä monikulttuuriseen työyhteisöön liittyvän osaamisen kehittämiseksi muun muassa osallistamalla Moniverkkohankkeeseen. Tulevaisuudessa tähän tullaan panostamaan entistä enemmän, kun työmarkkinat vilkastuvat.

15:44 Työturvallisuus ja sen kehittäminen on kaikkien yhteinen asia.

21:32 L&T:llä kaikki vaaratilanteet ja tapaturmat tutkitaan.

07:58 Jätepaperin käsittelyn lomassa on aikaa yhteiselle treenille. Vartin mittainen aamujumppa on työfysioterapeuttin käsialaa ja hyvä esimerkki siitä, miten työkykyä voi vaalia joka päivä.

Työkyky ja -turvallisuus

L&T:n panostukset työkyvyn kehittämiseen ovat saaneet aikaan näkyviä tuloksia. Työkyvyttömyydestä aiheutuvat kustannukset ovat vähentyneet ja työurat pidentyneet.

Työnantajana haluamme huolehtia työntekijöidemme työkyvystä ja -turvallisuudesta. Tavoitteenamme on tarjota henkilöstöllemme entistä terveellisempi ja turvallisempi työympäristö. Vuonna 2010 tarkastelussa ovat pidemmän jakson tavoitteet ja saavutukset, kun viisivuotinen työkykyhankkeemme on saatu päätökseen.

Työkyvyn johtaminen osaksi arjen rutiineja
Tavoitteenamme L&T:llä on, että mahdollisimman moni työntekijämme pysyy työkykyisenä vanhuuseläkkeelle asti. Tämän tukemiseksi käynnistimme Suomessa vuonna 2005 viisivuotisen Sirius-työkykyhankkeen.

Konkreettiseksi tavoitteiksi asetettiin sairauskustannusten alentaminen 26 prosentilla, työkyvyttömyys- ja tapaturmaeläkekustannusten minimointi, tapaturmataajuuden puolittaminen sekä TyEL-maksuluokan vakiinnuttaminen tasolle 2–4.

Tavoitteita kohti lähdettiin luomalla johtamisjärjestelmä, keskittämällä työterveyshuolto yhdelle toimittajalle ja perustamalla sairauskassa. Teimme työterveyshuollon kanssa riskiryhmäkartoituksen ja ideoimme liiketoiminnan kannalta hyödyllisiä uusia työpaikkoja. Kaikkiaan työkykyjohtamisen resurssit on kolminkertaistettu.

Poikkeuksellisen hankkeestamme tekee sen laaja-alaisuus ja systemaattisuus. Hanketta on ohjattu laskentalähtöisesti. Yhteiset tavoitteet, toimintamallit ja mittarit sekä niiden seuraaminen ovat avainasemassa. Kehitystä ja lukuja arvioidaan kvartaaleittain ja poikkeamiin reagoidaan nopeasti.

Hankkeen avulla olemme panostaneet ennaltaehkäisevään toimintaan: työkykyyn liittyviä ongelmia pyritään ensisijaisesti välttämään.

Yhteistyö keskiössä
Hankkeen johtaminen perustuu tiiviiseen yhteistyöhön työterveyshuollon ja vakuutusyhtiöiden kanssa. Peräänkuulutamme työntekijän, esimiehen ja työterveyshuollon välistä avointa vuoropuhelua. Kun koko henkilöstö tuntee toimintamallit ja tavoitteet, työkykyyn liittyvistä haasteista uskalletaan ja osataan keskustella. Työntekijät voivat luottaa siihen, että työnantaja pyrkii tukemaan voimavarojen mukaista työskentelyä.

Esimiehiä on koulutettu ehkäisemään työkykyongelmia, tunnistamaan ongelmat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja sitoutettu laskentalähtöisen toimintamallin avulla. Työkykyriskit on tunnistettu, ja tarvittaviin toimenpiteisiin niiden ehkäisemiseksi osataan tarttua ajoissa. Hankkeen myötä työkykyjohtaminen on vakiintunut osaksi arjen esimiestyötä.

Korvaava työ, työajan ja tehtävien muokkaaminen sekä osatyökykyisten uudelleensijoittaminen ovat keinoja, joilla työkykyongelmiin voidaan

Henkilöstölukuja	2010	2009	2008
Henkilöstö vuoden lopussa, koko- ja osa-aikaiset yhteensä	8 732	8 743	9 490
Henkilöstö keskimäärin kokoaikaiseksi muutettuna	7 835	8 113	8 363
Henkilöstö Suomessa:			
Sukupuolijakauma			
naisia, %	49	52	53
miehiä, %	51	48	47
Keskimääräinen eläköitymisikä	62,4	61,9	62,2
Sairauspoissaolot, %	5,7	5,7	5,6
Tapaturmataajuus*	34	43	54
Läheltä piti -ilmoitukset	4 433	3 503	3 701
Vaaranarvioinnit	1 958	2 079	1 260

* Tapaturmat, jotka ovat aiheuttaneet vähintään yhden poissaolopäivän

Työntekijät voivat luottaa siihen, että työnantaja pyrkii tukemaan voimavarojen mukaista työskentelyä.

puuttua. Sairastapauksissa työntekijämme saavat asiantuntevan hoidon asuinpaikasta ja taloudellisesta tilanteesta riippumatta.

Tavoitteista konkreettisiin tuloksiin

Sirius-hanke on tuottanut myönteisiä tuloksia niin henkilöstön kuin yrityksen näkökulmasta. Eläköitymisikätavoitteet ovat jopa ylittäneet odotukset, maksuluokkavaikutus on saavutettu ja tapaturmakustannusten minimointi on hyvällä mallilla.

Sairauspoissaolot eivät ole viime vuosina nousseet vaikeista olosuhteista huolimatta. Työkyvyttömyys- ja tapaturmaeläkkeiden määrä on vähentynyt viidessä vuodessa 21 prosenttia.

L&T:läisten keskimääräinen eläköitymisikä on noussut viidessä vuodessa työkykyjohtamisen ansiosta 59,4 vuodesta 62,4 vuoteen. Suomessa keskimääräinen eläköitymisikä on 60,4. Samalla yli 80 henkilöä on pystytty pelastamaan lähes varmalta eläköitymiseltä etsimällä heille työkykyä vastaava uusi työtehtävä.

Suomessa toteutettu Sirius-hanke on edistänyt henkilöstön jaksamista ja sitoutumista työuran eri vaiheissa ja avannut monille mahdollisuuden pysyä pidempään työelämässä. Kustannussäästöt ovat toinen hankkeen onnistumisen mittari: paremmasta työterveydestä on myös taloudellista hyötyä yhtiölle.

L&T sai maaliskuussa 2010 työmarkkinajärjestöjen myöntämän kunniamaininnan tuottavuusyhteistyön kehittämisestä. Tuottavuuden pyöreä pöytä jakoi palkinnon neljälle yritykselle ja yhteisölle, joiden toteuttamat hankkeet ovat parantaneet työpaikalla tuottavuutta ja työelämän laatua.

Työturvallisuus

Vuoden 2010 työturvallisuuden johtamisen painopistealueenamme oli työturvallisuuden toimintatapojen juurruttaminen yhä kiinteämmäksi osaksi jokapäiväistä toimintaa organisaation kaikilla tasoilla. Seuraamme työturvallisuuden kehittymistä erilaisin mittarein, joista tärkein on tapaturmataajuus. Työturvallisuuskulttuurin kehittymistä seurataan myös ennakoivien toimenpiteiden eli läheltä piti -ilmoitusten avulla. Tehokkailla riskien ja työtehtävien vaaranarvioinneilla pyrimme parantamaan omaa, asiakkaidemme sekä muiden sidosryhmiemme turvallisuutta ja poistamaan vaaratekijät.

Kaikki vaaratilanteet ja tapaturmat tutkitaan. Riittävin ja välittömin toimenpitein varmistamme, että vaaratekijät poistetaan ja minimoidaan. Tärkeä väline työturvallisuuden kehittämisessä on avoin tietojärjestelmä, johon kaikki tapaturmat ja läheltä piti -tilanteet sekä niiden vaatimat toimenpiteet kirjataan. Sen avulla seurataan myös turvallisuuskierroksia sekä laatua ja toimintaympäristöä

näkökulma

Työkykyä kannattaa vaalia

Julkisessa keskustelussa on pohdittu vahvasti sitä, miten pysymme työkykyisinä ja -kuntoisina mahdollisimman hyvin ja pitkään. L&T:llä tässä asiassa ei olla pelkästään keskustelun varassa: toimintaamme ohjaa periaate ”työkykyisenä vanhuuseläkkeelle”.

Sirius-työkykyhankkeen avulla olemme saavuttaneet näkyviä tuloksia. Merkittävä tulos on, että L&T:läiset ovat jatkaneet työelämässä keskimäärin yli 62-vuotiaaksi, kun keskiarvo Suomessa on 60,4 vuotta.

Monelle L&T:läiselle työkykyhankke on merkinnyt elämänlaadun paranemista, kun työstä poissaolon sijaan työtä voi tehdä omien voima-

varojen mukaisesti. Samalla kilpailukykyimme yhtiönä on parantunut: työemme on huomattu laajasti myös L&T:n ulkopuolella, mikä auttaa meitä erottautumaan kilpailijoista.

Tuloksiin olemme päässeet määrätietoisella työllä, jonka keskiössä ovat arkinen esimiestyö, rohkeus puhua työkykyyn liittyvistä asioista aikaisessa vaiheessa sekä tukitoimet kuten sairauskassa, työterveyshuolto ja uudelleensijoitus.

Jatkamme tärkeää Sirius-työtämme tästäkin eteenpäin.

Inkeri Puputti
Henkilöstöjohtaja

koskevia poikkeamia. Kaikkien avoimesti luettavissa oleva tietojärjestelmä on myös opetuskäytössä.

Työturvallisuus ja sen kehittäminen on kaikkien yhteinen asia. Tavoitteenamme on tapaturmataajuuden puolittaminen kolmessa vuodessa. Vuonna 2010 tapaturmataajuus oli Suomessa 34, kun se vuonna 2007 oli 67. Lopullisena tavoitteena on nolla tapaturmaa ja olemme sitoutuneet tekemään pitkäjänteistä työtä saavuttaaksemme tapaturmatoman työpaikan. Operatiivisesti työturvallisuuden johtaminen kuuluu toimialoille. Esimerkiksi Ympäristöpalveluissa tapaturmataajuuden puolitusta tavoitellaan joka vuosi, ja työturvallisuus on yksi toimialan strategian merkittävimpiä tekijöitä.

L&T:n johtamisjärjestelmälle ja keskitetyille toimintoille on myönnetty OHSAS 18001:n mukainen työturvallisuussertifikaatti.

Hallinnointiperiaatteet

Lassila & Tikanoja Oyj (L&T) noudattaa Arvopaperimarkkinayhdistyksen 15.6.2010 antamaa Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia. Koodi on saatavilla Arvopaperimarkkinayhdistys ry:n kotisivuilla osoitteessa www.cgfinland.fi.

Liiketoiminnan organisointi

Liiketoiminta on jaettu neljään toimialaan: Ympäristöpalvelut, Siivous- ja käyttäjäpalvelut, Kiinteistöhoito ja Uusiutuvat energialähteet. Ympäristöpalveluita, Siivous- ja käyttäjäpalveluita ja Kiinteistöhoitoa johtavat toimialajohtajat, jotka raportoivat toimitusjohtajalle. Uusiutuvat energialähteet -toimialaa johtaa L&T Biowatti Oy:n toimitusjohtaja, joka raportoi talousjohtajalle.

Suomessa toimialat on organisoitu liiketoiminta-alueisiin. Muissa maissa kuin Suomessa on maakohtaiset toimitusjohtajat. Hallinto ja yhteisten prosessien johto on keskitetty.

Yhtiökokous

Yhtiökokous on Lassila & Tikanoja Oyj:n ylin päättävä elin. Yhtiökokous päättää sille osakeyhtiölain mukaan kuuluvista tehtävistä, kuten tilinpäätöksen vahvistamisesta ja osingonjaosta, vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle sekä hallituksen ja tilintarkastajan valinnasta ja heille maksettavista palkkioista. Varsinainen yhtiökokous pidetään vuosittain huhtikuun loppuun mennessä. Ylimääräinen yhtiökokous kutsutaan tarvittaessa koolle käsittelemään tiettyä yhtiökokoukselle tehtyä ehdotusta. Yhtiökokouksen kutsuu koolle yhtiön hallitus.

Lassila & Tikanoja Oyj:n kullakin osakkeella on yksi ääni. Äänioikeutta on yhtiöjärjestyksellä rajoitettu niin, ettei kukaan osakkeenomistaja ole yhtiökokouksessa oikeutettu äänestämään enemmällä kuin yhdellä viidesosalla kokouksessa edustetusta äänimäärästä.

Etukäteistiedottaminen

Osakkeenomistajat kutsutaan yhtiökokoukseen yhdessä yhtiön kotipaikkakunnalla ilmestyvässä sanomalehdessä julkaistavalla yhtiökokouksutsulla. Hallituksen ehdotukset yhtiökokoukselle sekä kokouksutsu julkistetaan myös pörssitiedotteena. Hallitukseen ehdolla olevat henkilöt ja ehdotus yhtiön tilintarkastajaksi julkistetaan yhtiökokouksutsun yhteydessä tai erillisenä pörssitiedotteena ennen yhtiökokousta.

Yhtiökokouskutsu ja yhtiökokousasiakirjat ovat saatavilla yhtiön konsernisivustolla viimeistään 21 päivää ennen yhtiökokousta.

Hallituksen jäsenten, toimitusjohtajan, tilintarkastajan ja hallituksen jäsen ehdokkaiden läsnäolo yhtiökokouksessa Hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja, vastuullinen tilintarkastaja ja hallituksen jäseneksi ehdolla olevat henkilöt ovat läsnä yhtiökokouksessa, ellei poissa-oloon ole pätevää syytä.

Yhtiökokouksen pöytäkirja
Yhtiökokouksen pöytäkirja on saatavilla yhtiön konsernisivustolla viimeistään kahden viikon kuluttua yhtiökokouksesta.

Yhtiökokous vuonna 2010
Varsinainen yhtiökokous pidettiin Helsingissä 31.3.2010. Siihen osallistuneet osakkeenomistajat edustivat 51,4 prosenttia äänistä.

Hallitus

Kokoonpano ja toimikausi
Yhtiöjärjestyksen mukaan Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitukseen kuuluu vähintään kolme ja enintään seitsemän jäsentä. Hallituksen jäsenet valitsee varsinainen yhtiökokous. Hallituksen jäsenten toimikausi päättyy vaalia seuraavan ensimmäisen varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Hallitukseen ei voida valita henkilöä, joka on täyttänyt 70 vuotta. Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Hallituksen jäsen ehdokkaiden henkilötiedot ovat saatavilla yhtiön konsernisivustolla ennen yhtiökokousta. Toimitusjohtaja osallistuu hallituksen kokouksiin asioiden esittelijänä ja talousjohtaja hallituksen sihteerinä.

Hallituksen tehtävät
Hallituksen tehtävänä on huolehtia yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä. Hallitus päättää asioista, joilla yhtiön toiminnan laajuus huomioon ottaen on huomattava merkitys yhtiön toiminnalle. Hallituksella on vuonna 2010 hyväksytty työjärjestys, jota noudatetaan yhtiöjärjestyksen, Suomen lainsäädännön ja muiden säännösten ohella.

- Hallituksen tehtävänä on:
- vahvistaa yhtiön tavoitteet
 - päättää yhtiön strategiasta ja vahvistaa toimialastrategiat
 - laatia osinkopolitiikka ja vastata osakasarvon kehittymisestä
 - päättää konsernirakenteesta ja -organisaatiosta
 - varmistaa johtamisjärjestelmän toiminta
 - käsitellä ja hyväksyä osavuosikatsaus, konsernitiilinpäätös ja toimintakertomus
 - vahvistaa konsernin toimintasuunnitelma, budjetti ja investointisuunnitelma
 - päättää strategisesti tai taloudellisesti merkittävistä investoinneista, yritysostoista, -myynneistä tai -järjestelyistä sekä vastuusitoumuksista ja rahoitusjärjestelyistä
 - vahvistaa rahoitus-, riskienhallinta-, tiedonanto- ja vakuutuspolitiikat sekä sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet
 - nimittää ja erottaa toimitusjohtaja sekä valvoa ja arvioida hänen toimintaansa
 - päättää toimitusjohtajan välittömien alaisten (johtoryhmän jäsenet) nimitysasiat sekä palkkaus ja muut taloudelliset etuudet.

Kokouskäytäntö
Hallitus kokoontuu niin usein, kuin sen tehtävien hoitaminen vaatii. Hallitus vahvistaa vuosittain säännölliset kokouksensa. Säännöllisiä kokouksia ovat vuosittain ennen tilinpäätöksen ja kunkin osavuosikatsauksen julkistamista pidettävät kokoukset, strategiakokous, budjettikokous sekä muut hallituksen vuosiohjelmaansa vahvistamat kokoukset. Säännöllisten kokousten lisäksi hallitus voi pitää ylimääräisiä kokouksia, jotka voivat olla myös puhelinkokouksia.

Hallituksen kokouksesta laaditaan pöytäkirja, jonka allekirjoittavat kokoukseen osallistuneet hallituksen jäsenet, yhtiön toimitusjohtaja ja hallituksen sihteeri. Pöytäkirjat säilytetään yhtiön pääkonttorissa.

Kokouksen esittelijänä toimii toimitusjohtaja ja sihteerinä talousjohtaja. Toimitusjohtaja vastaa siitä, että hallitus saa käyttöönsä riittävät tiedot yhtiön toiminnan ja taloudellisen tilanteen arvioimista varten. Toimitusjohtaja valvoo hallituksen päätösten täytäntöönpanoa ja raportoi hallitukselle niiden täytäntöönpanosta.

Hallituksen toiminnan arviointi
Hallitus arvioi toimintaansa ja työskentelytapojaan tekemällä vuosittain itsearviointin.

Riippumattomuusarviointi
Hallitus on arvioinut jäsentensä riippumattomuuden hallinnointikoodin kohdan 15 mukaisesti. Kaikki hal-

lituksen jäsenet ovat riippumattomia sekä yhtiöstä että merkittävistä osakkeenomistajista.

Hallitus vuonna 2010
Hallituksen jäsenet ovat puheenjohtaja Matti Kavet-vuo, varapuheenjohtaja Juhani Lassila, Heikki Berg-holm, Eero Hautaniemi, Hille Korhonen ja Miikka Maijala. Juhani Maijala toimi hallituksen jäsenenä ja puheenjohtajana 31.3.2010 asti. Vuoden 2010 yhtiökokous valitsi uudeksi jäseneksi hallitukseen Miikka Maijalan. Hallituksen jäsenten henkilötiedot kerrotaan sivulla 47. Tiedot omistuksista ja niissä vuoden aikana tapahtuneista muutoksista ovat sivulla 45. Hallituksella oli 14 kokousta vuonna 2010. Jäsenen keskimääräinen osallistumisprosentti oli 95,2. Hallitustyöskentelyn keskeisiä aihepiirejä olivat L&T:n ohjaaminen taantuman aikana, kustannusten sopeuttaminen vallitsevaan taloustilanteeseen, kasvavasta huolehtiminen, hallinto- ja ohjausjärjestelmän kehittäminen sekä L&T Recoil Oy:n yritysjärjestelyn suunnittelu ja ohjaus.

Valiokunnat

Hallituksella on tarkastusvaliokunta ja palkitsemisvaliokunta.

Tarkastusvaliokunta
Hallituksen tarkastusvaliokunnan muodostavat puheenjohtaja ja vähintään kaksi jäsentä, jotka hallitus valitsee keskuudestaan vuodeksi kerrallaan. Tarkastusvaliokunnan jäsenten on oltava riippumattomia yhtiöstä ja vähintään yhden jäsenen on oltava riippumaton yhtiön merkittävistä osakkeenomistajista. Tarkastusvaliokunnan jäsenillä on oltava valiokunnan tehtäväalueen edellyttämä pätevyys sekä riittävä asiantuntemus kirjanpidosta, laskenta-toimesta ja tilinpäätöskäytännöistä.

Tarkastusvaliokunnalla on hallituksen vahvistama työjärjestys. Tarkastusvaliokunta kokoontuu säännöllisesti vähintään neljä kertaa vuodessa.

- Tarkastusvaliokunnan tehtävänä on:
- konsernin taloudellisen tilanteen ja rahoitustilanteen seuranta
 - yhtiön tilinpäätösraportoinnin prosessin seuranta
 - yhtiön taloudellisen raportointiprosessin valvonta
 - yhtiön sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallintajärjestelmien tehokkuuden seuranta
 - yhtiön sisäisen tarkastuksen suunnitelmien ja raporttien käsittely
 - yhtiön hallinto- ja ohjausjärjestelmästäan antamaan selvitykseen sisältyvän, taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteiden kuvauksen käsittely

- tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen lakisääteisen tilintarkastuksen seuranta
- yhtiön tilintarkastusyhteisön riippumattomuuden arviointi
- yhtiön tilintarkastusyhteisön tarjoamien oheispalvelujen arviointi
- yhtiön tilintarkastajan valintaa koskevan päätösehdotuksen valmistelu
- yhteydenpito tilintarkastajaan ja tilintarkastajan tarkastusvaliokunnalle laatimien raporttien käsittely
- lakien ja määräysten noudattamisen arviointi.

Palkitsemisvaliokunta

Hallituksen palkitsemisvaliokunnassa on vähintään kolme jäsentä. Hallitus valitsee valiokunnan jäsenet keskuudestaan vuosittain hallituksen toimikaudeksi. Jäsenistä enemmistön on oltava yhtiöstä riippumattomia Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin tarkoittamalla tavalla. Hallitus valitsee yhden jäsenistä valiokunnan puheenjohtajaksi niin ikään vuosittain hallituksen toimikaudeksi. Kokouksia pidetään vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Valiokunnan tehtävänä on:

- käsitellä, arvioida ja tehdä esityksiä konsernin johdon ja henkilöstön palkkausrakenteesta sekä palkitsemis- ja kannustinjärjestelmästä
- seurata palkitsemisjärjestelmien toimivuutta sen varmistamiseksi, että johdon palkitsemisjärjestelmät edistävät yhtiön tavoitteiden saavuttamista ja perustuvat henkilökohtaiseen suoritukseen
- käsitellä ja valmistella muita johdon ja henkilöstön palkitsemiseen liittyviä kysymyksiä ja tehdä näitä koskevia esityksiä hallitukselle
- käsitellä ja valmistella sellaisia toimivan johdon nimityskysymyksiä, jotka tulevat hallituksen päätettäväksi.

Valiokunnat vuonna 2010

Tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja on Juhani Lassila ja jäsenet Eero Hautaniemi ja Miikka Maijala. Tarkastusvaliokunnalla oli viisi kokousta vuonna 2010. Jäsenten osallistumisprosentti oli 100. Työjärjestyksen mukaisten tehtävien lisäksi tarkastusvaliokunta kävi läpi muun muassa ostoprosessin ja vakuutusasioita. Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus päätti 31.3.2010 pitämässään järjestäytymiskokouksessa perustaa palkitsemisvaliokunnan. Palkitsemisvaliokunnan puheenjohtaja on Matti Kavetvuo ja jäsenet Heikki Bergholm ja Hille Korhonen. Palkitsemisvaliokunnalla oli kolme kokousta vuonna 2010. Jäsenten osallistumisprosentti oli 100.

Toimitusjohtaja

Lassila & Tikanoja Oyj:n toimitusjohtajan valitsee yhtiön hallitus. Toimitusjohtaja hoitaa juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti ja vastaa strategiaprosessista. Toimitusjohtaja on Jari Sarjo.

Muu johto

Toimitusjohtajaa avustaa yhtiön johtamisessa johtoryhmä. Johtoryhmän nimi oli 31.12.2010 asti johtajisto. Johtoryhmän jäsenet on esitelty sivulla 48. Tiedot johtoryhmän Lassila & Tikanoja Oyj:n osakkeiden ja optio-oikeuksien omistuksista ja niissä vuoden aikana tapahtuneista muutoksista ovat sivulla 45.

Lisäksi yhtiöllä on henkilöstöasioiden johtoryhmä, joka on yksi L&T:n johtamisfoorumeista. Sen tavoitteena on systemaattinen yhteistyö henkilöstön edustajien kanssa.

Palkitseminen

Hallitus

Hallituksen jäsenten palkkioista päättää yhtiökokous etukäteen vuodeksi kerrallaan. Vuonna 2010 hallituksen puheenjohtajalle päätettiin maksaa 46250 euroa vuodessa, varapuheenjohtajalle 30500 euroa vuodessa ja jäsenille 25750 euroa vuodessa. Palkkiot maksetaan siten, että hallituksen jäsenet hankkivat palkkion netto-osuudella (40 %) yhtiön osakkeita NASDAQ OMX Helsingin järjestämässä julkisessa kaupankäynnissä. Lisäksi hallituksen puheenjohtajalle maksetaan kokouspalkkiona 1000 euroa, hallituksen varapuheenjohtajalle 700 euroa ja hallituksen jäsenelle 500 euroa kokoukselta. Hallituksen asettamien valiokuntien puheenjohtajalle ja jäsenille maksetaan myös kokouspalkkiota, puheenjohtajalle 700 euroa kokoukselta ja jäsenelle 500 euroa.

Hallituksen jäsenet eivät kuulu yhtiön osakepohjaisten kannustinohjelmien piiriin eikä heillä ole eläkesopimuksia yhtiön kanssa.

Hallituksen jäsenten kokousaktiivisuus

1.1.–31.12.2010*	Hallitus	Tarkastusvaliokunta	Palkitsemisvaliokunta
Matti Kavetvuo	14/14		3/3
Juhani Lassila	14/14	5/5	
Heikki Bergholm	14/14		3/3
Eero Hautaniemi	11/14	5/5	
Hille Korhonen**	13/14	1/1	3/3
Miikka Maijala***	12/12	4/4	
Juhani Maijala****	2/2		

* Hallitus kokoontui 2 kertaa ennen 31.3.2010 ja 12 kertaa sen jälkeen. Tarkastusvaliokunta kokoontui kerran ennen 31.3.2010 ja 4 kertaa sen jälkeen.

** Tarkastusvaliokunnan jäsen 31.3.2010 asti.

*** Hallituksen ja tarkastusvaliokunnan jäsen 31.3.2010 alkaen.

**** Hallituksen jäsen 31.3.2010 asti.

Toimitusjohtaja ja muu johto

Toimitusjohtajan ja toimitusjohtajan välittömien alaisten palkoista, palkkioista ja muista eduista päättää hallitus. Toimitusjohtaja ja muu johtoryhmä kuuluvat yhtiön avainhenkilöstölle suunnattujen osake- ja optiopohjaisten kannustinohjelmien piiriin. Ohjelmat hyväksyy yhtiökokous.

Toimitusjohtajan ja muun johdon

palkkiot vuonna 2010

Vuonna 2010 toimitusjohtajan palkka oli 763 000 euroa, joka sisältää palkan luontoisetuineen 338 000 euroa, tulospalkkion 164 000 euroa ja osakepalkkion 261 000 euroa. Muun johtoryhmän palkat olivat yhteensä 1 606 000 euroa, joka sisältää palkan luontoisetuineen 852 000 euroa, tulospalkkiot 206 000 euroa ja osakepalkkion 548 000 euroa. Luvuissa on huomioitu palkat siltä ajalta, jona henkilöt ovat kuuluneet johtoryhmään.

Toimitusjohtajalle ja johtoryhmälle myönnettiin vuoden 2009 osakepalkkio-ohjelman perusteella osakkeita yhteensä 26 320 kappaletta. Optioita ei myönnetty vuonna 2010.

Vuodelta 2010 ei makseta osakepalkkiota. Palkkion maksamisen perusteena oli konsernin EVA-tulos. Myös vuodelta 2011 maksettava mahdollinen palkkio perustuu konsernin EVA-tulokseen. Palkkio vastaa enimmillään 4–12 kuukauden palkkaa palkkion saajan tehtävästä riippuen. Lisäksi käytössä on tulospalkkiojärjestelmä, jonka perusteet hallitus hyväksyy vuosittain etukäteen. Tulospalkkio perustuu operatiivisen toiminnan liikevoittoon ja se vastaa enimmillään 3–6 kuukauden palkkaa palkkion saajan tehtävästä riippuen. Toimitusjohtajalle ja johtoryhmälle ei makseta erillisiä palkkioita tytäryhtiöiden hallitusten jäsenyyksistä. Johtoryhmälle ei makseta lisäeläkettä.

Toimitusjohtajan kanssa on tehty kirjallinen toimitusjohtajasopimus. Sopimuksen mukaan toimitusjohtajan irtisanomisaika on yhtiön irtisanoessa 12 kuukautta ja toimitusjohtajan irtisanoutuessa kuusi kuukautta. Yhtiön irtisanoessa sopimuksen toimitusjohtajan työvelvollisuus lakkaa kuuden kuukauden kuluttua, mutta irtisanomisajan palkkaa maksetaan irtisanomisajan loppuun saakka. Toimitusjohtajalla on oikeus siirtyä eläkkeelle 60-vuotiaana. Eläkkeen määrä on sovittu etukäteen, ja siihen tehdään vuosittain indeksikorotus. Määrä on alle täysimääräisen TyEL-eläkkeen. Eläke käsitellään tilinpäätöksessä etuus-pohjaisena eläkevastuuna. Sopimuksesta kirjattiin tuloslaskelmaan 42 000 euroa vuonna 2010.

Riskienhallinta

Tavoite

L&T:n riskienhallinnan tavoitteena on merkittävien riskitekijöiden tunnistaminen, niihin varautuminen ja

niiden optimaalinen hallinta siten, että yhtiön tavoitteet saavutetaan. Kokonaisvaltaisella riskienhallinnalla pyritään hallitsemaan konsernin kokonaisriskiä, ei ainoastaan yksittäisiä riskitekijöitä.

Vastuut

Hallitus hyväksyy riskienhallinnan periaatteet ja valvoo riskienhallinnan toteutusta ja arvioi käytettyjen menetelmien tehokkuuden. Toimitusjohtaja vastaa riskienhallinnan organisoinnista ja toteuttamisesta.

Rahoitusriskien hallinnan periaatteet määrittellään rahoituspolitiikassa.

Hallituksen jäsenille maksetut palkkiot

	Vuosipalkkio*	Kokouspalkkiot	Yhteensä vuonna 2010, euroa	Yhteensä vuonna 2009, euroa
Matti Kavetvuo	46 250	13 800	60 050	25 750
Juhani Lassila	30 500	12 200	42 700	30 500
Heikki Bergholm	25 750	8 200**	33 950	25 750
Eero Hautaniemi	25 750	7 500**	33 250	25 750
Hille Korhonen	25 750	7 000	32 750	25 750
Miikka Maijala	25 750	8 500	34 250	
Juhani Maijala				46 250

* Jäsenet hankkivat palkkion netto-osuudella (40 %) yhtiön osakkeita.

** Sisältää kokouspalkkion L&T Recoilin hallituksen kokouksesta.

Hallituksen jäsenten omistamat osakkeet

	31.12.2010	% osakkeista ja äänimäärästä	1.1.2010
Heikki Bergholm	776 807	2,00	775 807
Eero Hautaniemi	5 000	0,01	3 350
Matti Kavetvuo	116 286	0,30	115 000
Hille Korhonen	1 569	0,00	869
Juhani Lassila	20 253	0,05	19 438
Evald ja Hilda			
Nissin Säätiö	2 413 584	6,22	2 413 584
Miikka Maijala*	68 272	0,18	
Yhteensä	3 401 771	8,77	3 328 048

* Hallituksen jäsen 31.3.2010 alkaen.

Johtoryhmän omistamat osakkeet ja optio-oikeudet

	Osakkeet		2005C-optiot	2008-optiot
	31.12.2010	1.1.2010	31.12.2010	31.12.2010
Jari Sarjo	25 490	17 000	30 000	30 000
Kimmo Huhtimo	2 547	0	2 000	3 000
Jorma Mikkonen	4 116	720	15 000	15 000
Inkeri Puputti	2 547	0	2 000	3 000
Ville Rantala	9 139	2 665	0	0
Tomi Salo	0	0	0	0
Juha Simola*	1 698		5 000	5 000
Henri Turunen*	3 289		2 000	3 000

Optio-oikeuksien omistuksissa ei ollut muutoksia vuoden 2010 aikana.

* Johtoryhmän jäsen 1.7.2010 alkaen.

Riskien tunnistaminen, arviointi ja raportointi Riskienhallinta on integroitu osaksi L&T:n johtamis-, seuranta- ja raportointijärjestelmää. Riskien säännöllinen seuranta ja raportointi tapahtuvat konserni-, toimiala- ja aluetasolla, ulkomaisissa yksiköissä sekä kriittisiksi määritellyissä keskitetyissä toiminnoissa osana vuosittaista strategiaprosessia.

Toimialojen ja keskitettyjen toimintojen johto tunnistaa ja arvioi kukin oman vastuualueensa merkittävimmät riskit, laatii varautumissuunnitelmat ja vastuuttaa riskienhallintatoimenpiteet organisaatiossaan. Riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen tapahtuu siis ensi sijassa liiketoiminnasta vastaavilla toimialoilla, alueilla ja yksiköissä. Havaituista riskeistä ja niihin varautumisesta raportoidaan säännöllisesti toimitusjohtajalle.

Riskienhallintaprosessi on määritelty L&T:n johtamisyjärjestelmässä (IMS).

Kaikilla toimialoilla, alueilla, ulkomaisissa yksiköissä ja kriittiseksi määritellyissä keskitetyissä toiminnoissa toteutetaan vuosittain riskikartoitus, jossa arvioidaan strategisia ja taloudellisia riskitekijöitä sekä vahinko- ja operatiivisia riskitekijöitä. Riskien merkittävyyttä arvioidaan riskimatriisin avulla ja tämän perusteella merkittäville riskeille laaditaan varautumissuunnitelmat.

Sisäinen valvonta ja tarkastus

Sisäinen valvonta

Yhtiön taloudellista kehitystä seurataan kuukausittain koko konsernin kattavan operatiivisen raportointijärjestelmän avulla. Järjestelmä kattaa toteutumatietojen lisäksi budjetit, ennusteet ja investointien seurannan.

L&T:llä on toimialakohtaiset business controllert ja kansainvälisen liiketoiminnan financial controller. Kaikkien controllereiden tehtäviin kuuluu tulosraporttien oikeellisuuden valvonta sekä tulosten analysointi.

Yhtiöllä on hallituksen vahvistamat rahoitus-, riskienhallinta-, tiedonanto- ja vakuutuspolitiikat sekä sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet.

Erikseen julkaistava Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä 2010 sisältää lisätietoa sisäisestä valvonnasta.

Sisäinen tarkastus

Yhtiöllä ei ole omaa erillistä sisäisen tarkastuksen organisaatiota, mikä otetaan huomioon tilintarkastuksen laajuutta ja sisältöä määriteltäessä.

Taloushallinnossa on kansainvälisen liiketoiminnan financial controller, jonka tehtäviin kuuluvat säännölliset kansainvälisten yksiköiden tilinpäätösten tarkastukset. Osassa tarkastuksista käytetään apuna yhtiön ulkoista tilintarkastajaa. Myös busi-

ness controllereiden tehtäviin kuuluu tarvittaessa tarkastustoimenpiteiden suorittaminen.

Sisäpiirihallinto

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus on päättänyt, että konsernissa noudatetaan NASDAQ OMX Helsingin sisäpiiriohjetta, ja antanut lisäksi sitä täydentävän ohjeen, joka on eräiltä osiltaan pörssin ohjetta ankarampi.

Sisäpiirirekisteritietoja ylläpidetään Euroclear Finland Oy:n SIRE-järjestelmässä. Ilmoitusvelvollisia sisäpiiriläisiä ovat hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja, päävastuullinen tilintarkastaja, johtoryhmä ja johtoryhmän sihteerinä toimiva lakiasianpäälikkö. Yrityskohtaiseen pysyvään sisäpiiriin kuuluvat tehtävänsä perusteella toimialojen johtoryhmät, L&T Bio-watti Oy:n hallitus, henkilöstöasioiden johtoryhmä, talouden johtoryhmä, lakimiehet, johdon assistentit sekä konsernin tuloksen laskemiseen ja pörssitiedotteiden laatimiseen osallistuvat henkilöt. Laajoista tai muuten merkittävistä hankkeista pidetään hankekohtaisia sisäpiirirekistereitä. Sisäpiirivastaavana toimii lakiasianpäälikkö.

Sisäpiiriläiset eivät saa käydä kauppaa yhtiön osakkeilla kauden päättymisen ja kyseistä kautta koskevan osavuosikatsauksen tai tilinpäätöstiedotteen julkistamisen välisenä aikana. Sisäpiiriläisten on pyydettävä sisäpiirivastaavalta arvio suunnittelemansa osakekaupan lain- ja ohjeenmukaisuudesta. Lassila & Tikanoja Oyj:n ilmoitusvelvollisten sisäpiiriläisten osakkeen- ja optionomistukset ovat nähtävillä yhtiön konsernisivustolla.

Tilintarkastus

Lassila & Tikanojan lakisääteisestä tilintarkastuksesta vastaa yhtiökokouksen valitsema tilintarkastaja PricewaterhouseCoopers Oy.

Tilintarkastaja sopii hallituksen kanssa vuosittain tilintarkastussuunnitelmasta ja käy hallituksen kanssa läpi tilintarkastushavainnot. Päävastuullinen tilintarkastaja ja tarkastusvastuullinen tilintarkastaja ovat vähintään kerran vuodessa läsnä hallituksen kokouksessa.

Vuonna 2010 PricewaterhouseCoopers-ketjun palkkiot lakisääteisestä tilintarkastuksesta olivat 235 000 euroa. Tilintarkastukseen liittymättömistä vero-, IFRS- ja due diligence -palveluista tilintarkastusyhteisölle ja sen kanssa samaan ketjuun kuuluville yhtiöille maksettiin 48 000 euroa.

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä
Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä tilikaudelta 2010 annetaan erillisenä kertomuksena.

Hallintoelimet

Matti Kavetvuo

Hallitus

Matti Kavetvuo s. 1944

diplomi-insinööri, ekonomi, vuorineuvos

Hallituksen puheenjohtaja vuodesta 2010 ja jäsen vuodesta 2008, palkitsemisvaliokunnan puheenjohtaja vuodesta 2010, entisen Lassila & Tikanoja Oyj:n hallituksen jäsen 1984–1988 ja 1998–2001. Omistaa 116 286 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Keskeinen työkokemus:
Pohjola-Yhtymä Vakuutus Oyj, toimitusjohtaja 2000–2001
Valio Oy, toimitusjohtaja 1992–1999
Orion-yhtymä Oyj, toimitusjohtaja ja Orion-konsernin pääjohtaja 1985–1991
Instrumentarium Oyj, asiantuntija- ja johtotehtäviä 1971–1984, toimitusjohtaja 1979–1984

Muut hallitusjäsenyydet:
Orion Oyj (2004–, pj.), Konecranes Oyj (2001–), Alma Media Oyj (2000–2010), Metso Oyj (2003–2009), Marimekko Oyj (1997–2008), Kesko Oyj (2003–2006), Perlos Oyj (2003–2006), Suominen Yhtymä Oyj (2001–2006), Lännen Tehtaat Oyj (2003–2004), Finnlines Oyj (2000–2002), UPM-Kymmene Oyj (2000–2001)

Juhani Lassila s. 1962

kauppatieteiden maisteri, Agros Oy:n toimitusjohtaja 2005–

Hallituksen varapuheenjohtaja vuodesta 2007 ja jäsen vuodesta 2001, tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja vuodesta 2009, entisen Lassila & Tikanoja Oyj:n hallituksen jäsen 1998–2001. Omistaa 20 253 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta. Määräysvalta Evald ja Hilda Nissin säätiössä, joka omistaa 2 413 584 osaketta.

Keskeinen työkokemus:
Talousasioiden integraatiojohtaja Instrumentarium Oyj:n ja GEMS/IT:n yhdistyessä 2003–2004
Instrumentarium Oyj, konsernin talous- ja rahoitusasioista vastaava johtaja 1999–2004, rahoitusjohtaja 1996–1999
Postipankki Oyj, yritystutkija 1988–1996
Instrumentarium Oyj, sijoitusasiantuntija 1987–1988

Muut hallitusjäsenyydet:
Comptel Oyj (2006–), Suominen Yhtymä Oyj (2005–), Evald ja Hilda Nissin Säätiö (2003–, pj.)

Heikki Bergholm s. 1956

diplomi-insinööri

Hallituksen jäsen vuodesta 2008, palkitsemisvaliokunnan jäsen vuodesta 2010. Omistaa 776 807 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Keskeinen työkokemus:
Suominen Yhtymä Oyj, toimitusjohtaja 2002–2006
Entinen Lassila & Tikanoja Oyj, toimitusjohtaja 1998–2001, varatoimitusjohtaja 1997–1998, yhtymän tulosityksiköiden toimitusjohtaja 1986–1997
Lassila & Tikanoja Oy, talousjohtaja 1985–1986
Teollistamisrahasto Oy, tutkija ja kehityspäällikkö 1980–1985

Muut hallitusjäsenyydet:
Yarra Investment Oy (2010–), Säätiö Institutum Romanum Finlandiae (2011–, pj.), L&T Recoil (2010–, pj.), Seniorirahasto Oy (2010–), Forchem Oy (2007–), Componenta Oyj (2002–, pj.), MB Rahastot Oy (2002–), Suominen Yhtymä Oyj (2001–), Lakan Betoni Oy (1986–, pj.), Kemira Oyj (2004–2007), Pohjola-Yhtymä Oyj (2003–2005), Sponda Oyj (1998–2004)

Maailmanlaajuisten toimitusketjujen strategioihin ja prosesseihin liittyviä johtotehtäviä

Eero Hautaniemi s. 1965

kauppatieteiden maisteri, Oriola-KD Oyj:n toimitusjohtaja 2006–

Hallituksen jäsen vuodesta 2007, tarkastusvaliokunnan jäsen vuodesta 2009. Omistaa 5 000 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Keskeinen työkokemus:
GE Healthcare Finland Oy, toimitusjohtaja 2004–2005
GE Healthcare IT, Oximetry, Supplies and Accessories -liiketoiminnan johtaja 2003–2004
Instrumentarium Oyj, asiantuntija- ja johtotehtäviä 1990–2003

Muut hallitusjäsenyydet:
L&T Recoil (2010–), Nurminen Logistics Oyj (2009–)

Hille Korhonen s. 1961

tekniikan lisensiaatti, Fiskars Oyj Abp:n tuotanto-, hankinta- ja logistiikka-johtaja 2008–, littala-konsernin Group Director, Operations 2003–

Hallituksen jäsen vuodesta 2009, palkitsemisvaliokunnan jäsen vuodesta 2010. Omistaa 1 569 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Keskeinen työkokemus:
Maailmanlaajuisten toimitusketjujen strategioihin ja prosesseihin liittyviä johtotehtäviä Nokia Oyj:ssä 2000–2003, Nokia Networksissä 1998–2000 ja Nokia Mobile Phonesissa 1996–1997
Outokumpu Copper, logistiikan ja markkinoinnin kehitykseen liittyviä tehtäviä 1993–1996

Muut hallitusjäsenyydet:
Nokian Renkaat Oyj (2006–), Rahapaja (2008–)

Miikka Majjala s. 1967

diplomi-insinööri, Clinius Oy:n toimitusjohtaja 2006–

Hallituksen jäsen vuodesta 2010, tarkastusvaliokunnan jäsen vuodesta 2010. Omistaa 68 272 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Keskeinen työkokemus:
GE Healthcare Finland Oy, Business Segment Manager 2004–2006
Instrumentarium Oyj (nyk. GE Healthcare Finland Oy), Director, Business Development 2000–2004
Instrumentarium Oyj, myynnin, markkinoinnin ja taloushallinnon esimies- ja johtotehtäviä 1992–2000

Toimitusjohtaja

Jari Sarjo, s. 1957

oikeustieteen kandidaatti
Lassila & Tikanoja -konsernin toimitusjohtaja vuodesta 2001
Säkkiväline-konserni, toimitusjohtaja 1997–2001
Säkkiväline Oy, toimialajohtaja 1994–1997, hallintojohtaja 1987–1994 ja hallintopäällikkö 1984–1987
Omistaa 25 490 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta sekä 30 000 2005C-optiota ja 30 000 2008-optiota.

Hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan omistuksissa tapahtuneet muutokset vuonna 2010 on kerrottu sivulla 45.

Tilintarkastaja

PricewaterhouseCoopers Oy, KHT-yhteisö
Päävastuullinen tilintarkastaja Heikki Lassila, KHT

Johtoryhmä

Jari Sarjo s. 1957

Lassila & Tikanoja -konsernin toimitusjohtaja vuodesta 2001 oikeustieteen kandidaatti Säkkipäline-konserni, toimitusjohtaja 1997–2001 Säkkipäline Oy, toimialajohtaja 1994–1997, hallintojohtaja 1987–1994, hallintopäällikkö 1984–1987

Jorma Mikkonen s. 1963

toimialajohtaja, Ympäristöpalvelut vuodesta 2009 varatuomari toimitusjohtaja, Teollisuuspalvelut 2000–2009 Säkkipäline Oy, hallintojohtaja 1999–2000, lakimies 1992–1999 Helsingin Suomalainen Säästöpankki, lakimies 1991–1992

Henri Turunen s. 1969

toimialajohtaja, Siivous- ja käyttäjäpalvelut vuodesta 2010 diplomi-insinööri, kauppatieteiden maisteri business controller 2007–2010, Director, International Development 2005–2007 Conventum Corporate Finance Oy, apulaisjohtaja 2000–2004 McKinsey & Company, liikkeenjohtajan konsultti 1997–2000 Teknillinen korkeakoulu, tuntiopettaja, assistentti ja lehtori 1990–1996

Juha Simola s. 1962

toimialajohtaja, Kiinteistöhoito vuodesta 2010 komentajakapteeni evp tuotelinjohtaja 2001–2010 Säkkipäline Oy, aluejohtaja 1996–2001, aluepäällikkö 1993–1996, piiripäällikkö 1991–1993 Suomen Teollisuuden Vartiointi Oy, osastonjohtaja 1989–1991 Puolustusvoimat, päällystöneuvoston johtaja 1985–1989

Vuoden 2010 aikana tapahtuneet muutokset: Kiinteistö- ja käyttäjäpalveluiden toimialajohtaja Anna-Maija Apajalahti jäi eläkkeelle 31.7.2010. Henri Turunen nimettiin Siivous- ja käyttäjäpalveluiden toimialajohtajaksi ja Juha Simola Kiinteistöhoito-osaston johtajaksi 1.7.2010 alkaen. Laskentajohtaja Laura Aarnio jäi pois johtajistosta 31.8.2010 ja tuote- ja prosessikehityksestä, markkinointiviestinnästä ja Yhteyskeskuksesta vastaava johtaja Kimmo Huhtimo 31.12.2010. Johtajiston nimi muutettiin 1.1.2011 alkaen johtoryhmäksi.

Johtoryhmän omistamat Lassila & Tikanojan osakkeet ja optio-oikeudet sekä omistuksissa tapahtuneet muutokset vuonna 2010 on kerrottu sivulla 45.

Säkkipäline oli osa Lassila & Tikanoja -yhtymää 1989–2001. Emoyhtiö Lassila & Tikanoja Oyj jakautui vuonna 2001 kahdeksi uudeksi yhtiöksi Lassila & Tikanoja Oyj:ksi ja Suominen Yhtymä Oyj:ksi.

Tomi Salo s. 1974

L&T Biowatti Oy:n toimitusjohtaja ja Uusiutuvat energialähteet -toimialasta vastaava johtaja vuodesta 2009 maatalous- ja metsätieteiden maisteri (metsänhoitaja), yhteiskuntatieteiden kandidaatti L&T Biowatti Oy, metsäpalvelujohtaja 2008–2009, puunhankintajohtaja 2008 Koneyrittäjien liitto, energia-alan toimialapäällikkö 2002–2007

Inkeri Puputti s. 1964

henkilöstöjohtaja vuodesta 2008 valtiotieteen maisteri henkilöstönkehitysjohtaja 2006–2008 Rautakirja Oy, henkilöstönkehityspäällikkö 2002–2006, henkilöstöpalvelupäällikkö 1998–2002 Oy Sinebrychoff Ab, henkilöstösuunnittelija 1996–1998 HPY (nyk. Elisa Oyj), henkilöstösuunnittelija 1995–1996

Ville Rantala s.1971

talousjohtaja vuodesta 2009 kauppatieteiden maisteri Suunto Oy, talousjohtaja (Director, Finance and Business Development) 2007–2009 UPM-Kymmene Oyj, talousjohtaja Hieno- ja erikoispaperit -toimialalla 2006–2007, business controller 2002–2006, controller 2000–2002 Salomon Sport Finland Oy, talouspäällikkö 1999–2000

GRI-sisältöindeksi

■ raportoitu ■ osittain raportoitu

GRI:n sisältö	Laajuus	Sivu	Huomiot
1. Strategia ja analyysi			
1.1 Toimitusjohtajan lausunto kestävän kehityksen merkityksestä		14–15, 32	Toimitusjohtajan yritys vastuukatsaus on julkaistu yhtiön konsernisivustolla
1.2 Keskeiset vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet		18–19, 23, 30–31	
2. Organisaation kuvaus			
2.1–2.3 ja 2.5 Organisaation nimi, tärkeimmät tuotteet ja palvelut, operatiivinen rakenne, toimintamaat		13, 16–17, 20–29, TP 30	
2.4 ja 2.6 Pääkonttorin sijainti, omistusrakenne ja yhtiömuoto		TP 14, 22	
2.7 Markkina-alueet		13, 20, 22–29	
2.8–2.9 Organisaation koko ja organisaatiomuutokset		12–13, 38–39	Ei merkittäviä muutoksia
2.10 Saadut palkinnot		41	
3. Raportointiperiaatteet			
3.1–3.3 Raportointijakso, jakelutiheys ja edellisen raportin julkaisuajankohta			Raportissa esitetyt tiedot vastaavat tilinpäätösajanjaksoa 1.1.–31.12. Raportti julkaistaan vuosittain.
3.4 Yhteystiedot		takakansi	
3.5 Raportin sisällön määrittely		33–35	
3.6–3.8 Raportin rajaus ja vertailtavuuteen vaikuttavien teemojen raportointiperusteet		32, 37, TP 33	Mahdollisista poikkeamista raportoitu erikseen.
3.10 Aikaisemmista raporteista poikkeava tieto			Ei muutoksia
3.11 Muutokset raportin laajuudessa tai mittausmenetelmissä		TP 30–31	L&T:n toimialajaksoa on muutettu vuosina 2009 ja 2010. Vertailuluvut on muutettu vastaamaan uutta toimialajaksoa.
3.12 GRI-sisältöindeksi		49	
4. Hallintokäytännöt, sitoumukset ja vuorovaikutus			
4.1–4.4 Hallinto		42–44	
4.8 Missio tai arvot, toimintasäännöt ja -periaatteet		30	
4.13 Jäsenyydet järjestöissä		33–35, 37	
4.14–4.15 Sidosryhmät ja sidosryhmien määrittely		32	
Taloudellisen vastuun tunnusluvut			
EC2 Ilmastonmuutoksen seuraamukset		19, 33–35	
EC8 Infrastruktuuri-investointien kehittyminen ja vaikutukset sekä tarjotut yleishyödylliset palvelut		12, 22–29	
Ympäristövastuun tunnusluvut			
Energia			
EN5 Energiansäästö		36	
EN6 Energiatehokkuus tai uusiutuviin energialähteisiin perustuvat tuotteet ja palvelut		20–29, 33–37	Useat L&T:n palvelut perustuvat energiatehokkuuteen tai uusiutuviin energialähteisiin.
Biodiversiteetti, päästöt ja jätteet			
EN12, EN14 Vaikutukset biodiversiteettiin ja vaikutusten hallintastrategiat		35	Raportissa on käsitelty biodiversiteettiä Uusiutuvien energialähteiden näkökulmasta.
EN16 Suorat ja epäsuorat kokonaiskasviuonekaasupäästöt		37	
EN18 Toimenpiteet kasviuonekaasujen vähentämiseksi ja saavutetut vähennykset.		36–37	
Tuotteet ja palvelut, kuljetukset			
EN26 Toimenpiteet tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutusten vähentämiseksi		33–35	
EN29 Kuljetuksiin ja työmatkoihin liittyvät ympäristövaikutukset		36–37	
Sosiaalisen vastuun tunnusluvut			
Työvoima, työterveys ja -turvallisuus, koulutus			
LA1 Henkilöstön kuvaus		38	
LA7 Tapaturmat, ammattitaudit, poissaolot ja kuolemantapaukset		40	
LA8 Vakavien sairauksien varalta tehdyt toimenpiteet		40–41	Sirius-työkyvynhallintaohjelma
LA11 Henkilöstön osaamisen kehittämissuunnitelmat		38–39	
LA12 Kehitys- ja urakeskustelut		38–39	
Ihmisoikeudet ja yhteiskunta			
Investointi- ja hankintakäytännöt, julkishallinto			
HR2 Alihankkijat ja urakoitsijat		37	Yhteistyökumppaneilta edellytettävät toimintatavat
SO5 Osallistuminen julkishallinnon kehittämiseen ja lobbaukseen		16, 33	

Lassila & Tikanoja Oyj
PL 28, 00441 Helsinki
puh. 010 636 111, faksi 010 636 2800
www.lassila-tikanoja.com

